

KÜRESELLEŞMENİN EKONOMİK, SİYASİ VE TOPLUMSAL YÖNLERİNE YÖNELİK FIRAT ÜNİVERSİTESİ AKADEMİSYENLERİNİN GÖRÜŞLERİ*

Ertuğrul Buğra ORHAN²

Öz

Küreselleşme olgusuna yönelik nitel bir saha araştırması, konunun farklı yönleri hakkında güncel yaklaşımların gözlemlenebilmesi bakımından önem arz etmektedir. Bundan dolayı bu alan ile ilgili uzman görüşlerinin değerlendirilmesi, literatürde mevcut olan eksikliğe önemli bir katkı sunacaktır. Bu doğrultuda araştırma, ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan küreselleşme ile ilgili güncel akademik yaklaşımları anlamak ve gelecekte oluşabilecek yönelimleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöntem bakımından fenomenolojik desenedir. Araştırma grubu, küreselleşme ile ilgili akademik birikimi olan, yükseköğrenimini doktora düzeyinde tamamlamış, iktisat, işletme ve siyaset bilimi ana bilim dallarında görev yapan sekiz akademisyenden oluşturulmuştur. Akademisyen görüşlerinin farklı ana bilim dallarından alınması, küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal yönlerine çok boyutlu yaklaşımlar üretmelerini mümkün kılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen kayıtlara fenomenolojik azaltma uygulanmış, konu kapsamında kalan ifadeler ilk ve son kodlama süreçlerinin ardından odak kodlar elde edilmiştir. Her soru başlığı için hazırlanmış odak kod tabloları değerlendirildikten sonra elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Son tahlilde katılımcıların, ulus devletlerin ekonomik, siyasal, teknolojik açıdan geri kaldığı, küresel şirketlerin aşırı güçlendiği, devletlere karşı güvenin azaldığı, gelecekte devletler ve şirketlerin daha fazla iş birliği içinde olacakları, kültürel tek tipleşmenin ulusal kimliğe zarar verdiği yönünde söylemlerin ortak kanaate dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Şirketler, Ulus Devlet, Ekonomi, Siyaset

JEL Kodları: F60, H50

VIEWS OF FIRAT UNIVERSITY ACADEMICIANS ON THE ECONOMIC, POLITICAL AND SOCIAL ASPECTS OF GLOBALIZATION

Abstract

A qualitative field research on the phenomenon of globalization is important in terms of observing current approaches to different aspects of the subject. Therefore, the evaluation of expert opinions on this field will make a significant contribution to the existing gap in the literature. Accordingly, the study was conducted to understand current academic approaches to globalization from economic, political and social perspectives and to identify future directions. The research has a phenomenological design in terms of methodology. The research group consisted of eight academics who have academic background on globalization, completed their higher education at the doctoral level, and work in the fields of economics, business administration and political science. The fact that the views of the academics were drawn from different disciplines enabled them to produce multidimensional approaches to the economic, political and social aspects of globalization. Phenomenological reduction was applied to the records obtained as a result of the interviews, and focus codes were obtained after the initial and final coding processes of the statements remaining within the scope of the subject. After evaluating the focus code tables prepared for each question heading, the results obtained were discussed. In the final analysis, it was observed that the participants shared the common opinion that nation states are economically, politically and technologically backward, global corporations have become overpowered, trust in states has decreased, states and corporations will cooperate more in the future, and cultural uniformization harms national identity.

Keywords: Globalization, Corporations, Nation State, Economy, Politics

JEL Codes: F60, H50

* Bu çalışma 11/11/2021 tarihinde gerçekleştirilen International Congress Of Economics And Administrative Sciences: Crises, Uncertainties, Interrogations'da sunulmuştur.

Bu çalışma için Fırat Üniversitesi Etik Kurulunun 31/03/2021 tarihli ve 8 sayılı toplantısının 18 nolu kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, bugraorhan@frat.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2455-5441>

GİRİŞ

Küreselleşme, çok yönlü ve karmaşık bir kavramdır. Bundan dolayı kavramın çerçevesi oldukça geniştir ve tanımlaması kolay değildir. Ancak küreselleşme en genel anlamda modern ulus devlet sınırlarının geçirgen hale gelmesi, topraktan bağımsız hale dönüşmesi, sermayenin mekânsızlaşması, sanayileşme sonrası devletlerin ekonomik bütünleşmesi, devletlerin milli ekonomilerinin siyasi kontrolden yoksun şekilde küresel ekonomide dalgalanması, kültürel türdeşliğin artması olarak tanımlanabilir (Bauman, 2012; Heywood, 2016; Gellner, 1992; Giddens, 2008; Scholte, 2000). Bu geniş tanımdan anlaşılacağı üzere küreselleşme, ekonomik akışın modern ulus devlet sınırlarını aşındırması ve buna bağlı süreçlerin tamamını kapsayan geniş bir olguyu ifade etmektedir. Bu olgunun dünyadaki ekonomik ve siyasal düzeni etkileme kapasitesine göre farklı tepkilerin ortaya çıkması oldukça doğaldır. Ancak küreselleşmenin etkilerine karşı homojen bir tepki beklenemeyeceği için farklı yaklaşımlar olduğu da belirtilmelidir. Buna göre küreselleşmeyi destekleyen ve olumsuz etkilerini merkeze alıp eleştiren yaklaşımlar söz konusudur. Bu bağlamda küreselleşmenin modern devletlerin kurguladığı düzeni değiştirdiği ve devletten bağımsız yeni bir örgütlenme modeli ortaya çıkardığı yönünde görüşler bulunmaktadır (Held ve McGrew, 2008). Ancak yine de bu yeni örgütlenme modelinin tüm dünyada homojen bir tipoloji oluşturacağını söylemenin kolay olmadığına yönelik görüşler de söz konusudur (Hablemitoğlu, 2004). Bu bağlamda dünyada artık tek bir medeniyetin olduğu, devletler için özgür olmanın güvensiz olacağı yönünde eleştiriler yaklaşımlar bulunmaktadır (Harari, 2018; Waever ve Buzan, 2017). Bu görüşler bağlamında küreselleşmenin dünyada eşitsizliği ve adaletsizliği artırdığı, şirketlerin bu adaletsizlikten sorumlu olduğu, küreselleşme yanlılarının liberalizmi kötüye kullandığı yönünde küreselleşme karşıtı yaklaşımlar bulunduğunu da ifade etmek gerekmektedir (Erdoğan, 2006; Hirst ve Thompson, 2007).

Uluslararası siyasal sistemin en önemli aktörleri olarak bilinen ve sanayi devrimi ardından kültürel benzeşme yaşayan (Gellner, 1992) ulus devletler, küreselleşmenin etkilerine oldukça açık konumdadır. Bundan dolayı ulus devletlerin ekonomik, siyasal ve toplumsal açıdan güç unsurlarını küreselleşme etkisi bakımından değerlendirmek oldukça önemlidir (Ciuriak ve Goff, 2021). Bu öneme istinaden Smith (2003), uluslararası şirketlerin devletlerin güç unsurlarını baskılamaya başladığını ancak teknolojik altyapıya ulaşım kolaylığı nedeniyle devletlerin toplumsal dinamikler üzerinde hala etkin olabildiğini ifade etmektedir. Ancak yine de modern ulus devletlerin tesis ettiği yerleşik düzenin ve konforun bireyler bakımından fazla kalmadığı ve yeni tehditlerin ortaya çıkmaya başladığı da ifade edilmektedir (Bauman, 2012; Karabulut ve Oğuz, 2022). Çünkü ekonomik kontrolün mutlak kontrolünde kısmi bir kayıp dahi olsa bunun ulus devletler için siyasal ve toplumsal sonuçlarının olacağı ve güvenlik sorunları yaratabileceği söylenebilir. Urry (2002), bu durumu ekonomik değişkenlerin sonucunda oluşan toplumsal mobilizasyona bağlamaktadır. Bu mobilizasyon ise kültürel ve sosyal türdeşliği öngörülemez bir değişim sürecine itmektedir (Beck, 2000).

Her ne kadar küreselleşmenin yadsınamaz bir dönüştürücü etkisi olsa da dünyada hala mevcut düzeni devam ettiren bürokratik, kapitalist ve toplumsal yapı olduğunu da belirtmek gerekmektedir (Scholte, 2000). Bu bilgiler ışığında Yeates (2002) tarafından sorulan güçlü bir küreselleşmede siyasetin sonu gelir mi sorusunun gelecek açısından oldukça anlamlı olduğu söylenebilir. Bunun cevabını da kısmen ulus devletler açısından artan küresel aktörlerin devletleri karşılıklı bağımlılığa razı oldukları yönündeki görüş güncel bir bakış açısıyla desteklemektedir (Andruseac, 2021).

Araştırma fenomenolojik desende tasarlanmış ve dokuz soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Sorular, küreselleşmenin farklı yönlerine temas eden ve küreselleşme teorileri bağlamında literatürde kabul görmüş yaklaşımlar bağlamında hazırlanmıştır. Görüşmeler, siyaset bilimi, iktisat ve işletme anabilim dallarında görev yapan, küreselleşme ile ilgili bilimsel yayın, ders ve proje gibi faaliyetler içinde bulunmuş sekiz akademisyen ile yapılmıştır. Böylece küreselleşme fenomeninin ekonomik, toplumsal ve siyasal yönlerini farklı boyutlarını ortaya çıkarma ve değerlendirme potansiyeline sahip bir araştırma grubuna ulaşılmıştır.

Araştırma grubunun akademisyenlerden seçilmesinin yüz yüze görüşmelerde veri kalitesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim akademisyen görüşlerinin bilimsel ilkeleri sürdürmesi, olgulara meydan okuması ve açık fikirliliği teşvik etmesi için gerekli olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır (Erdem, 2023). Bununla birlikte akademik bilgi paylaşımı davranışının yazılı çalışmalara, örgütsel iletişimlere ve uygulama topluluklarına yapılan katkıların önemli olduğu da vurgulanmaktadır (Omar, 2018). Bazı araştırmaların, akademik bakış açılarının, COVID-19 krizinin ortasında oldukça faydalı bilimsel sonuçlar ürettiği ile ilgili sonucuna da ulaşılmıştır (Aksoğan ve Duman, 2020). Bununla birlikte araştırma grubundaki katılımcılar Fırat Üniversitesi akademik kadrosunda aktif olarak çalışan katılımcılardan oluşmaktadır. Bunun nedeni ise tipik örneklemin şartlarına uyumlu kitlenin bulunuyor olması ve yüz yüze görüşmelerin sağlıklı yapılabilmesi için ulaşılabilirliğin yüksek olmasıdır. Tüm bu seçimlerin temel amacı, araştırmanın küreselleşme ile ilgili veri toplama sürecini olabildiğince verimli kılmak, geniş çerçevede tartışabilmektir ve gelecekte küreselleşme ile ilgili yönelimler hakkında yorum yapabilmek için akademisyenlerin görüşlerini değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilen araştırmanın literatüre de özgün bir katkı sunduğu görülmektedir. Bu literatür boşluğu, devam eden bölümde yöntem, teori ve örneklem bağlamında araştırma kapsamına benzer çalışmalar ele alınarak açıklanmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma kapsamında yöneme, örnekleme ve teoriye ilişkin literatür taramasında yapılmış çalışmalar taranmış ve ilgili konu bağlamında yaklaşımlar derlenmiştir. Bu doğrultuda geniş bir literatür

taraması yapılmış ve akademisyenlerin küreselleşme ile ilgili görüşlerini ele alan nitel bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Dolayısıyla öncelikle akademisyenlerin küreselleşme ile ilgili görüşleri, sonrasında küreselleşme çalışmasında nitel araştırmaların yerini açıklamak için ilgili literatür sunulmuştur. Bu literatürü takiben yöntem açısından benzer ve akademisyen görüşlerini ele alan literatüre değinilmiştir. Son olarak araştırmanın teorik içeriği bağlamında var olan literatür ele alındıktan sonra genel literatürün anahtar kelime dağılımı sunulmuştur. Bu literatür taraması, araştırmanın katılımcı grubu ve yöntemi göz önünde bulundurulduğunda mevcut literatürde örneği olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Ayrıca yöntem, teori ve araştırma grubu bağlamında yapılan çalışmalar bu doğrultuda sunulmuş ve mevcut çalışmanın farklı yönlerini ele almaları bakımından sunulmuştur.

Küreselleşme ile ilgili akademisyen görüşleri bağlamında birbirlerinden farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Habermas (2002), yaptığı çalışmada küreselleşmenin içinde büyüyen gelişen kapitalizmin siyasi tedbirlerle evcilleştirilmemesi durumunda devlet olgusunun tehlikeye gireceği sonucuna varmaktadır. Bununla birlikte Zürn (1998), araştırmasında ulus üstü anlaşmaların devletlere yitirmiş olduğu siyasi yetkileri kısmen geri kazandırdığını iddia etmektedir. Bu iki çalışmada ulaşılan sonuçların, Maak ve Lunau (1998)'nin devletin etkisinin azalmaya başlaması bağlamında dünyadaki Pazar sistemine uyum sağlamış yaşam tarzlarının oluşmaya başladığı yönündeki görüşüyle örtüştüğü görülmektedir. Her ne kadar serbest piyasa, küresel ölçekte toplumlara ve ekonomiye homojenleştirici yönüyle etki etse de bunun ulusal farklılıkları ortan kaldırması bakımından doğru olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (Pike, 2004). Küreselleşmenin etkileri bağlamında yapılan bazı güncel çalışmalar, genellikle ekonomik etki kaynaklı olumsuz çıktılar üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda, Ress (2023) Küreselleşmenin finansal kriz etkisi üzerine yaptığı çalışmada artan siyasi memnuniyetsizliğe ve bu memnuniyetsizliğin ihmal edilmesinin oluşturacağı sorunlara dikkat çekmektedir. Bu çalışmada memnuniyetsizliğin büyük bir uluslararası ekonomik kökeni olduğuna dikkat çekilmiştir. De Wilde (2020), araştırmasında küreselleşmenin yarattığı siyasal meşruiyet boşluğu temelinde liberal demokrasilerde temsil kalitesinin düştüğü iddiasıyla bir temsil kalitesi endeksi oluşturmuştur. Buna göre liberal demokrasilerde temsil kalitesinin diğer meydan okuyucular karşısında daha güçlü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Moens (2022), çalışmasında küreselleşmenin siyasi partilerde profesyonelleşmeyi teşvik ettiği ve bunun parti içinde uyumsuzluğu ve çatışmayı bazı istisnalar dışında arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Peresman, Carroll ve Bäck (2023) küreselleşmenin göçmen karşıtlığına etkisini sağ otoriterizm ve saldırganlığın artışı çerçevesinde ele almaktadır. Buna göre sağ otoriterizm ve saldırganlık artmakta ancak bu artış oranı göçmen kökenine göre değişiklik göstermektedir. Oudenampsen (2023) ise küreselleşme etkisinin sağ popülizmi tetiklemesi özelinde bir neoliberal popülizm kavramsallaştırması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Benzer şekilde Leininger ve Meijers (2021) de parti popülizmini ele alan çalışmalarında popülizmin siyasal katılımı arttırdığı ancak siyasal katılımın

demokrasiye olumlu etki yapacağı yönündeki bazı görüşlerin test edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu çalışmalarda küreselleşmenin ekonomik ve dolayısıyla siyasi ve toplumsal yönü bakımından geliştirilen akademik söylemlerde devletin ekonomik gücü yitirdiği ölçüde siyasal ve toplumsal açıdan da etkisini kaybettiği sonucuna varılabilir.

Küreselleşme ile ilgili nitel bir araştırmanın içeriğine yönelik Sullivan ve Brockington (2004), üç temel metodolojik yaklaşıma odaklanmış ve bunlardan birini fenomenolojik yaklaşım olarak belirlemiş ve akademik katılımın siyasi rolünü onaylamışlardır. Vulliamy (2004), küreselleşme ve nitel araştırma ilişkisi bağlamında nitel araştırmaların oynayacak çok önemli rollerinin olduğunu belirtmiştir. Buna göre eskiden elle tutulan notların veriye dönüştürülmesi çok eleştirilmişti ancak şu anda bilgisayar teknolojileri sayesinde bu alanla ilgili görüşmelerin kodifikasyonu ve değerlendirilmesi çok daha iyi şekilde yapılabilmekte ve küreselleşme bağlamında yapılan nitel çalışmalar artık olguyu açıklayabilme kapasiteleri bakımından çok daha değerli hale gelmiştir. Bununla birlikte aşağıdaki çalışmalar teorik açıdan araştırmanın kapsamı içinde kalan örnekleri temsil etmektedir. Akademisyen görüşleri ile ilgili literatüre bakıldığında yapılan araştırmaların çoğunlukla akademik teşvik ve bilimsel üretim ilişkisi, eğitim yönetimi, akademik performans etkileyen unsurlar, bilimsel yayın niteliği ile ilgili sorunlar ve uzaktan eğitim ile ilgili sorunlar üzerinde odaklandıkları görülmektedir (Örücü ve Şimşek, 2011; Tuncer ve Tanaş, 2011; Ültay ve Ültay, 2018; Turhan ve Yusuf, 2017; Yılmaz ve Memişoğlu, 2019; Bozkurt, 2021). Bu bağlamda yapılan çalışmaların çoğu nitel saha araştırmaları içermekle birlikte daha çok eğitim bilimleri ile ilgilidir. Bununla birlikte siyasal bilimler ile ilgili yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Avey (2021) çalışmasında 320 mevcut ve eski ABD ulusal güvenlik yetkilisi ve 1.303 ABD merkezli uluslararası ilişkiler uzmanının anketlerinden elde edilen nükleer caydırıcılık, zorlama ve kullanmama normları hakkındaki görüşleri rapor etmektedir. Grachikov (2021) çalışmasında ilk ülkenin liderleri Mao Zedong ve Deng Xiaoping'in isimleriyle ilişkilendirilen, 30 yıllık iki büyük gelişim döngüsünden geçen Çin Halk Cumhuriyeti diplomasisinin yetmiş yıllık tarihini incelemiştir ve Çin'in akademik söylemine, parti belgelerine ve ülke liderlerinin konuşmalarına yansıyan, Çin Halk Cumhuriyeti'nin tarihine ve modern diplomasisine ilişkin bir Çin görüşünü sunmuştur. Wasserman (2022), bir grup Brezilyalı akademisyenin 1960'larda ve 1970'lerde Brezilya'da sürgünden döndükten sonra Latin Amerika ve çevrenin gerçekliğine ve sürgünden sonra yaptıkları analizlere ilişkin görüşlerini incelemiştir. Kröger ve Loughran (2022), Avrupa Birliği'nde akademisyenlerin ve milletvekillerinin spor, siyaset ve iktidar ilişkisine yönelik görüşlerini değerlendirmiştir.

Küreselleşmenin siyasal, toplumsal ve ekonomik yönleri bağlamında yapılan bir araştırmada küreselleşmenin sağ ve sol parti ideolojilerinde kayma yarattığı görülmüştür (Adam ve Ftergioti, 2019).

Avrupa’da ise küreselleşmenin popülizm, Anti Avrupacılık ve radikal demokrasi eğilimi üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Baldassari, Castelli, Truffelli ve Vezzani, 2017; Bergh ve Karna, 2021). Bu çalışmalara benzer şekilde Avrupa’da ekonomik resesyonun küreselleşme bağlantısı üzerine bir araştırma yapılmış ve bu olgunun oy verme davranışı üzerindeki doğrudan etkisi ortaya konmuştur (Giuliani, 2022). ABD’de yapılan bir araştırmada küreselleşme karşıtlığının seçme davranışına etki ettiği ve siyasi söylemi küreselleşme karşıtlığı üzerine kuran adayların bundan faydalandığı gözlenmiştir (Beesley ve Bastiaens, 2022). Küreselleşmenin ekonomik etkisinin hükümet harcamalarına etkisinin sorgulandığı bir araştırmada refaha yönelik harcama yönünde baskı olduğu gözlemlenmiştir (Heimberger, 2021). Küreselleşmenin ekonomik etkileri bağlamında yapılan bir başka araştırmada yönetici kitle üzerinde nitelik bakımından değişim ele alınmıştır. Buna göre değişen dünya düzeninde popülizmin etkisi sorgulanmış ve varlıklı kitlenin ülke yönetimlerinde daha baskın hale gelmesi bakımından plütokrasinin varlığının güçlendiği belirtilmiştir (Lee, 2019). Küreselleşmenin ulus devletler üzerinde genelde olumsuz etki oluşturduğu görüşlerin dışında çözüm önerilerinin de sunulduğu görülmektedir. Ulus devletlerin yönetsel zafiyetlerinin küreselleşmeye mal edildiği günümüz şartlarında David Held’in küreselleşmenin demokratikleştirilebileceği görüşü ortaya konmuş ve kozmopolit demokrasi modeli adıyla yeni bir bakış açısı geliştirilmiştir. Bu yaklaşım uluslararası yapının sistemik dönüşümünü ele almakta ve tüm aktörlerin demokratik katılımını öngörmektedir (Lucena-Cid, 2019). Ancak mevcut şartlarda küreselleşmenin dijitalleşme etkisine yönelik olumsuz yaklaşımlar da bulunmaktadır. Dijitalleşme arttıkça niteliksiz işgücüne ihtiyaç azalmakta ve hükümetlerin istihdam politikaları etkilenmektedir. Yapılan bir araştırma bu durumun hükümetleri geleneksel liberal politikalarını ve işçi haklarına verilen desteği sürdürebilmelerini daha da güçleştirdiğini vurgulamaktadır (Engler, 2021; Mansfield ve Rudra, 2021). Bu sonucu destekleyici nitelikte başka bir araştırmada ise küreselleşmenin ekonomik etkisinin seçmenlerde ekonomi temelli oylama eğilimini arttırdığı ve ana akım siyasi partilerin bundan negatif yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Jurado ve Fernandez-Vazquez, 2022). Küreselleşmenin ekonomik açıdan devlet tekeline aşındırıcı özelliği nedeniyle araştırmaların bu yönde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Çünkü devletlerin güç kaybetmesinin doğrudan ve dolaylı sonuçları toplumları ve siyaseti derinden etkilemektedir. Ayrıca küreselleşmeye karşı bir tepki oluşmakta ve tepkinin de kendi yan etkileri bulunmaktadır. Bu tepkinin doğasını ve dinamikleri anlamının küreselleşmenin nasıl algılandığı, tepkinin içsel ve dışsal nedenleri gibi konularda farklı bakış açıları geliştirmek için önemli olduğu söylenebilir (Walter, 2021). Yukarıdaki çalışmalar küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve toplumsal yönlerine değinmekte ancak bir grup akademisyenin küreselleşme olgusuna yönelik görüşlerini nitel bir çerçeveye oturtmamaktadır.

Aşağıda verilen görselde küreselleşme ile ilgili son iki yılda Web of Science’ de taranan araştırmaların anahtar kelime dağılımı bulunmaktadır. Dağılımdaki anahtar kelimelerin araştırma kapsamı

ile bağlantılı olanları, araştırmanın tartışma kısmında değerlendirilecektir. Değerlendirme, öncelikle literatürdeki ilişkili anahtar kelimeler ekonomik, siyasal ve toplumsal yönleriyle kümelenecek ardından araştırma bulguları ile kümeler arasında kurulan ilişki görsel sonuçlar bağlamında yapılmıştır. Bu dağılım analizinde “VOSviewer” programı kullanılmış ve Web of Science’de “globalization” anahtar kelimesi taranmıştır. Sonrasında “Political Science” filtresi ve 2022-2023 yılları esas alınarak toplamda 321 çalışma işaretli listeye alınmıştır. Çalışma filtresinde makale, kitap, kitap bölümü, kitap incelemesi editöre yazı gibi bir ayrıma gidilmemiş ve tüm içerik kullanılmıştır. Çalışmalar, SCI, SSCI, A&HCI, ESCI ve BKCI-SSH indekslerinde taranmaktadır. Bu çalışmaların özet, anahtar kelime ve kaynakça içerikleri temel alınarak Şekil 1’de görülen dağılım elde edilmiştir. Yazılım, bu dağılımı sınırlandırılmış bir konu, kapsam çerçevesinde yapılan atıflar ve çalışma konularının hangi kavramlar üzerinden dağıldığını ifade eden görsel çıktı olarak vermiştir. Böylece araştırma sonuçlarının anahtar kelime dağılım haritası ile örtüştüğü ve ayrıştığı noktalar ortaya konmuş ve gelecek araştırmalar için anahtar kelime bazlı yol haritası tartışma bölümünde okuyuculara sunulmuştur. Son olarak araştırmanın kapsamı çerçevesinde ele alınan literatür, küreselleşme ile ilgili çok sınırlı sayıda nitel çalışmanın olduğunu, akademisyen görüşü ile ilgili çalışmaların daha çok eğitim bilimler alanında yapıldığını ve göstermektedir. Ayrıca küreselleşmenin farklı yönlerini ele alan çalışmaların ise çoğunlukla teorik içerikli olduğu sonucuna da ulaşılabilir. Bu bağlamda küreselleşmenin siyasi, ekonomik ve toplumsal yönünü ele alan ve akademisyen görüşlerini değerlendiren nitel çalışmanın eksikliği hem literatür taramasında ortaya konmakta ve hem de küreselleşme ile ilgili siyasal çalışmaların genel dağılımı içinde mevcut araştırmanın konumu netleştirilmektedir.

olarak tümevarımsal bir yaklaşımla bütünsel betimlemeler yapmak ve olguya ilişkin verilerin bütüncül sonuçlarına ulaşmak hedeflenmektedir.

ÇALIŞMA GRUBU

Çalışma grubu nitel araştırmaların doğasına uygun olması için amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Amaçlı örneklem; temel olguya ilişkin detaylı inceleme yapılmasını sağlamak amacıyla belirli özelliklere sahip katılımcıların seçilmesine, zengin bir içerik oluşmasına olanak tanır (Patton, 2014; Creswell, 2017; Silverman, 2018). Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulacaktır. Tipik durum örnekleme; normal ya da ortalama olanı vurgulayan, genelde var olan, sıradan kabul edilen ve temsil edici özelliklere sahip katılımcılardan oluşan gruplardır (Creswell, 2017; Büyüköztürk vd., 2018; Sönmez ve Alacapınar, 2018). Buna göre çalışma grubunun seçiminde; Doktorasını tamamlamış olma, küreselleşme ile ilgili ders verme ya da akademik çalışma yapmış olma ölçüt olarak belirlenmiştir. Appelbaum ve Robinson (2005), insanların 21. Yüzyılda karşılaştıkları sorunlara karşı akademisyenlerin sosyal, politik, ekonomik ve kültürel süreçleri yönlendiren temel yapısal dinamik olarak küreselleşmenin analitik bir anlayış içinde yönlendirilmesinin önemini vurgulamışlardır. Bu açıdan küreselleşme teorileri bakımından donanımlı bir kitle olarak akademisyenlerin seçilmesi uzman görüşü alabilmek için önemli bir seçim olarak görülmüştür. Bununla birlikte katılımcıların Fırat Üniversitesi'nden seçilmesinin en önemli nedenleri ulaşılabilirlik ve örneklem tipolojisine uygun katılımcıların bulunmasıdır. Örneklem seçimi ile ilgili daha detaylı bilgi aşağıda ele alınmıştır.

Nitel araştırmalarda süreçler esnek olarak tanımlanmakta, sürece ilişkin metodolojik kurallar yerine amaçsal stratejiler bulunmakta; çalışma gruplarının sayısına ilişkin kararlar veri toplama sırasında belirlenebilmekte, veri toplama ve veri analizleri bir arada yürütülebilmektedir (Patton, 2014; Silverman, 2018; Gökçe, 2019). Ayrıca nitel araştırmalarda görüşmeciyi popülasyonunu baştan belirlemek veri doyumu için gerekli olan bir eylem olmadığı ve çalışma grubunun doğası, niteliği gibi değişkenlerin görüşme sayısını değiştirebileceği söylenebilir (Hennic, Kaiser ve Marcony, 2017, 2021). Yadav (2001)'e göre ise iyi bir nitel çalışma için toplanan verinin kalitesi önemlidir. Buna göre çalışma grubunun büyüklüğünü belirleme süreci gelişmeye devam eden bir yapıda olup süreç verilerin kendini tekrar etme durumu gözlemlene kadar sürdürülmektedir (Creswell, 2017; Silverman, 2018). Veri doyumu olarak tanımlanan bu durum; yeni bir bilgi, özellik, boyut, koşul, eylem, etkileşim ya da sonuç görülmemesi durumudur (Strauss ve Corbin, 1998, akt. Saldana, 2019). Bu amaçla katılımcıların sayısına ilişkin karar süreci; araştırmacı tarafından muhtemel verilerin dışında bir veri alınamayacağı, yeni verilerin sonucu değiştirmeyeceği, verilerin tekrar ettiği düşüncesine gelene ve araştırmacı veri doyumuna ulaşana kadar devam etmiştir.

Araştırma saha süreci sekiz katılımcıyla yapılan görüşmeler ardından tamamlanmıştır. Katılımcı profili bağlamında görüşmeler dört siyaset bilimi, iki işletme ve iki iktisat alanında doktoralı akademisyenin olduğu araştırma grubu ile yapılmıştır. Bu seçimin amacı, küreselleşme ile ilgili uzman görüşlerinin olabildiğince akademik çerçevede ve yüksek profilde elde edilmesidir. Görüşmeler toplamda üç saat sürmüş ve katılımcıların görüşmelerdeki motivasyonlarının çok yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların bilgi düzeylerinin yüksek olduğu ve sorulara kendi disiplinleri bağlamında çok yönlü cevaplar verebildikleri gözlemlenmiştir. Özellikle küresel şirketler, devletlerin küresel ekonomi içinde güncel konumu, devlet müdahalesi, demokrasi ve teknolojik gelişmelerin devletler üzerindeki etkileri bağlamında katılımcı görüşlerindeki kurgusal derinlik, kodlama sürecinde zengin bir veri seti kullanımı açısından tipik örneklem seçiminin önemini ortaya koymuştur.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik deseninde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar günlük hayatta saptanan bir durumun pratikteki ilişkileriyle birlikte, seçilen durumun ve bağlamların arasında var olan sınırları belirlemek amacıyla yoğun bir biçimde tanımlanmasını ve ele alınmasını içermektedir (Merriam, 2018). Bununla birlikte nitel araştırmalar, kişilerin tanımları ve fiillerinin nasılımı, gerçek hayattaki karşılıklarıyla kendiliğinden açığa çıkmasını sağlayan araştırmalar olarak ifade edilmektedir (Silverman, 2018). Dolayısıyla nitel araştırmalar, sınırlandırılmış ve daraltılmış olay ve konuların detaylı boyutlarının belirlenmesi için derinlemesine araştırmalar yapılabilmesine olanak sunmaktadır (Patton, 2014). Bu bakımdan araştırma, “küreselleşme” fenomenini odaklanarak katılımcı görüşlerinin derinlemesine alınabilmesini amaçlamaktadır ve veri toplama ve değerlendirme süreci nitel yöntem bağlamında tasarlanmıştır.

Katılımcıların duygu, düşünce, algı ve bilgilerini açık bir şekilde ifade edebilmeleri amacıyla veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzları kullanılmıştır. Kılavuzlar; araştırmacının olguya yönelik başlıkları belirleyerek temel olgudan uzaklaşmadan istenilen bilgilere yönelmesini ve görüşme akışını planlanmasını dolayısıyla görüşme süresinin etkin kullanmasını sağlamaktadır (Patton, 2014). Yarı yapılandırılmış görüşmeler; katılımcılara ilgili olguya yönelik yargı serbestliği tanıyan, ayrıntılara inilmesini sağlayan önceden belirlenmiş sorular olmasına rağmen görüşme akışına göre araştırmacının ek sorular sormasını mümkün kılan görüşmelerdir (Karasar, 2009; Büyüköztürk vd., 2018; Sönmez ve Alacapınar, 2018). Bu amaçla görüşme kılavuzları hazırlanırken detaylı veriler elde etmek amacıyla ek sorular ve sonda sorular yöneltebilmeye imkân veren açık uçlu sorular tercih edilecektir. Kılavuzlar hazırlanırken olguya ilişkin literatür taraması yapılmış ve kriterler belirlenmiştir.

Görüşme kılavuzundaki her bir soru araştırma olgusunun farklı bir boyutunu açıklamaya yönelik oluşturulmuştur. Buna göre kapitalizmin dünya çapındaki yayılımı, sermayenin kendi ideallerini ulusal sınırlar tarafından belirlenmesine izin vermediği şeklindeki görüş için (Wallerstein, 1979), ekonomik bağımsızlık bağlamında ulus devletlerin kendi ekonomileriyle başa çıkabilmelerinin çok zor olduğuna yönelik görüş için (Giddens, 2012), şirketlerin uluslararası sistem üzerinde büyük etki yarattığına yönelik görüş için (Holsti, 1992), 2000’li yıllarda küreselleşme ulus devletlerin çok fazla etkisi olmadan ilerliyor yönündeki görüş için (Biersteker, 1998), devletlerin egemenliği eskisi gibi tek, bölünmez, devredilmez ve mutlak olmaktan çıkmıştır görüşü için (Daver, 1993), çokuluslu şirketler ekonomik çıkarları için devletlerden bağımsız hareket edebiliyor hatta hükümetleri devirmeye teşebbüs edebiliyor görüşü için (Kışlalı, 1994), kültürel kaynaşma, yaşam tarzlarının benzeşmesi, üretim faktörlerinin ve mal ve hizmet dolaşımının etkisiyle totalde kültürel homojenizasyon olduğuna yönelik görüş için (Demir, 2001), devletler bilgi ve teknolojiyi tek başlarına kontrol edemiyorlar görüşü için (Reynold, 1979) ve gelecekte bir dünya devletinin kurulmasına yönelik özellikle komplo teorilerine gönderme yapan görüş için (Yunker, 2012) çalışması her araştırma sorusu için ilgili teorik yaklaşıma karşılık gelmektedir. Bu çalışmalar, yayımlandığı zamandan beri teorik söylemleri bakımından hala güncel ve etkili olarak kabul edilmektedir. Literatürde ele alınan çalışmalarda da bu yaklaşımları doğrulayan sonuçlara rastlanmaktadır. Bundan dolayı belirlenmiş olan bu yaklaşımlar, araştırma sorularının teorik dayanak noktasını oluşturmaktadırlar. Sorulara verilen cevaplar, her bir soru için dayanak noktası olan bu yaklaşımların sınanması ve güncel yaklaşımlar tarafından tekrardan değerlendirilme olanağı sunmaktadır.

Bunun sonucunda tüm alt başlıkları içeren 9 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzu hazırlanmıştır. Bununla birlikte olguya yönelik farklı bakış açılarının ortaya çıkmasını ve veri zenginliğini sağlamak amacıyla “hipotetik ve yorumsamacı” soru tiplerinden yararlanılmıştır. Hipotetik sorular, olguya ilişkin varsayılan durumlar için görüşler; yorumsamacı sorular ise daha detaylı görüşler almak için kullanılmaktadır (Merriam, 2018).

Tablo 1: Görüşme kılavuzu soruları ve özellikleri

Sorular	Kategori	Soru Tipi
Soru 1. Sermayenin ve sermaye şirketlerinin ulus devlet sınırları dışına çıkabilmesi ve uluslararası akışın artması sizin açınızdan neyi ifade etmektedir? (Wallerstein, 1979)	Sermaye Akışı	Yorumsamacı
Soru 2. Günümüzde ulus devletlerin küresel ekonomi içindeki konumunu nasıl yorumluyorsunuz? (Giddens, 2012)	Devletlerin Ekonomik Konumu	Yorumsamacı
Soru 3. Küresel şirketlerin aynı anda çok sayıda ulus devlet sınırları içinde faaliyet yürütmesi sizin için ne ifade etmektedir? (Holsti, 1992)	Çok Uluslu Şirketler	Yorumsamacı
Soru 4. Ulus devletlerin ekonomiye müdahalesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir? (Biersteker, 1998)	Ekonomiye Müdahale	Yorumsamacı
Soru 5. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin (2021), küresel şirketlerin devletler ile rekabet etmeye başladığını söylemiştir. Sizin bu söylem hakkındaki görüşünüzü nedir? (Daver, 1993)	Küresel Rekabet	Yorumsamacı
Soru 6. AB Konseyi başkanı Ursula Von Der Leyen (2021) küresel şirketlerin günümüz demokrasilerine tehdit oluşturduğunu söylemiştir. Sizin bu söylem hakkındaki görüşünüz nedir? (Kışlalı, 1994)	Siyasal Müdahale	Yorumsamacı
Soru 7. Küresel şirketlerin toplumsal hayatın içindeki rolü hakkındaki görüşleriniz nelerdir? (Demir, 2001)	Şirket Etkisi	Yorumsamacı
Soru 8. Sosyal Medya ve teknolojik iletişim araçları bağlamında bakıldığında iletişim özgürlüğü ve veri güvenliği hakkında neler düşünüyorsunuz? (Reynold, 1979)	Siber Güvenlik	Yorumsamacı
Soru 9. Farz edelim ki bir dünya devleti ve dünya hükümeti kuruldu. Kurulan bu yapının özellikleri sizce nasıl olurdu? (Yunker, 2012)	Küresel Egemenlik	Hipotetik

Hazırlanan sorular farklı tiplerde tasarlanmış ve görüşmenin fenomenin farklı yönlerini ortaya koyması amaçlanmıştır. Her soru için seçilen teorik yaklaşımın verilen cevaplar bağlamında güncel durum sınaması da ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte araştırmacının görüşme sırasında hem kendini hem katılımcıyı gözlemleyebilmesi, araştırmaya ilişkin detayları tespit edebilmesi, görüşmenin bütüncül ve başarılı bir analizini yapması için önemli görülmektedir (Lofland, 1971; akt. Patton, 2014; Miles, Huberman, 2016). Soruların hazırlanması sonrası katılımcılardan beklenen geri bildirimler aşağıda madde madde belirtilmiştir. Buna göre:

- 1, 2 ve 3. Sorular katılımcıların genel anlamda küreselleşme olgusunun genel tanımına yaklaşımlarını gözleme bağlamında hazırlanmıştır. Burada özellikle küreselleşmenin

devletten bağımsız aktörlerin küresel yayılımı ve ulus devletlerin bu ekonomik akış bağlamında konumlanmalarına yönelik katılımcı yorumlarının elde edilmesi beklenmektedir.

- 4. Soruda doğrudan ilk üç soruda katılımcıların yorumları doğrultusunda devlet müdahalesi ile ilgili ekonomik ve siyasi yaklaşımların beyan edilmesi beklenmektedir.
- 5. Soru, ilk dört soruda ekonomik ve siyasi açıdan elde edilen görüşme birikiminin küresel etkinlik, siyasal ve ekonomik güç bağlamında rekabet odağına yönelik yorum yapılabilmesini hedeflemektedir. Sorunun bir söylem üzerinden sorulma sebebi ise katılımcılara somut bir örnek sunmak ve bu doğrultuda yorum yapabilmelerini kolaylaştırmaktır.
- 6. Soru, küreselleşmenin şirketler ve ekonomik etki bağlamının siyasal iktidar ve demokratik düzene etkisi ile ilgili katılımcı görüşlerinin elde edilmesidir. Dar kapsamda ise küreselleşmenin ekonomik ve siyasi etkisinin ulus devlet sınırları içinde oluşturduğu siyasal yansımaların katılımcılar tarafından nasıl algılandığına yönelik görüşlerin alınması amaçlanmaktadır.
- 7. Soru, küreselleşmenin ekonomik etkisi bağlamında şirketler, ulusal sınırlar içinde ekonomik aktörler ve günlük yaşama yönelik sosyal etkiler ile ilgili katılımcı görüşlerini elde etmeyi amaçlamaktadır.
- 8. Soruda güncel bir konu olan veri güvenliği, iletişim özgürlüğü gibi konular küreselleşme çerçevesinde katılımcılara sunulmaktadır. Buna göre teknolojik gelişim, iletişim ağının küresel ölçekte yaygınlığı, veri güvenliğinin kim tarafından nasıl sağlanması gerektiği gibi konularda katılımcı görüşlerinin elde edilmesi amaçlanmaktadır.
- 9. Soru, katılımcılara küreselleşmenin gelecekte şirketler, ulus devletler ve küresel iktidar ilişkileri üzerine varsayımsal bir çerçevede sunulmaktadır. Bu sorunun sorulmasındaki amaç katılımcıların ilk sekiz soruda verdikleri beyanlar doğrultusunda geleceğe dönük görüşlerinin elde edilmesidir. Tematik açıdan komplo teorileri ile ilgili soru oluşturulmasındaki amaç ise katılımcıların küreselleşme yaklaşımlarında ve öngörülerindeki rasyonalite ile ilgili görüşleri elde etmektir. Bu nedenle de soru tipi hipotetik türde oluşturulmuştur.

Toplamda hazırlanmış olan dokuz sorunun araştırmanın teorik çerçevesine ve katılımcı görüşlerinin teorik açıdan tartışılabilir sonuçlar ortaya koyması beklenmektedir. Ayrıca küreselleşme literatürü açısından olabildiğince kapsayıcı olması ve uzman görüşlerinin yansıtıcılığının olabildiğince sağlanması hedeflenmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Belirlenen ölçütler üzerinden katılımcılar gönüllülük esas alınarak seçilecek ve seçilen katılımcılarla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara olguya ve araştırmaya yönelik

bilgiler verilerek araştırmanın aktarılabirliği sağlanmaya çalışılacaktır. Katılımcılarla yapılan birebir görüşmeler sırasında ulaşılan veriler ses kayıt cihazıyla kaydedilecek daha sonra bu kayıtlar yazıya geçirilecektir. Bu çalışma için Fırat Üniversitesi Etik Kurulunun 31/03/2021 tarihli ve 8 sayılı toplantısının 18 nolu kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Yazılı hale getirilen veriler nitel içerik analizi yöntemleriyle analiz edilecektir. İçerik analizi verilerin gruplanmasına ve yorumlanmasına dayanan kategori merkezli bir araştırma yöntemidir (Silverman, 2018; Gökçe, 2019). Bu analiz yöntemi sırasıyla anlama, kodlama, düzenleme, ilişkilendirme, kategorileştirme, frekans belirleme ve yorumlama aşamalarından oluşacaktır. Kategoriler belirlenen teori çerçevesinde oluşturularak kategori netliği sağlanmaya çalışılacak, görüşlerde olguya ilişkili olmadığı düşünülen veriler veri setinden çıkarılarak fenomenolojik azaltma yapılacaktır. Veriler açık kodlama yöntemiyle kodlanacaktır. Açık kodlama, verilerin ayrıntılı incelenmesiyle olguya ilişkin tüm kavramları etiketleme ve bu etiketleri kategorileştirme işlemlerini kapsar (Sönmez ve Alacapınar, 2018; Gökçe, 2019; Charmaz; akt. Saldana, 2019). Nitel analiz süreçleri aktif ve döngüsel eylemler olarak yorumlanmaktadır (Miles ve Huberman, 2016; Saldana, 2019). Bu amaçla veriler analiz edilirken başlangıç (ön kodlama), sonuç (ikinci kodlama) ve odak kodlama yapılacaktır. Başlangıç kodlama; veri toplama süreciyle birlikte gerçekleştirilerek küçük veri setleri üzerinden olguya ilişkin muhtemel kodları oluşturmak, yeterli veriye ulaşıp ulaşılmadığını denetlemek ve araştırma sürecini değerlendirmek için kullanılmaktadır (Saldana, 2019). İkinci kodlama başlangıç kodlamalardan 20 gün sonra tüm veri seti üzerinden gerçekleştirilecektir. İkinci kodlama kodların gözden geçirilmesi, fazla ya da ilgisiz kodların elenmesi, kodların kontrol ve teyit edilmesi için yapılmaktadır (Saldana,2019). Başlangıç kodlama yoğunlaştırılmış, sonuç kodlama ise genişletilmiş analizleri mümkün kılmaktadır (Silverman, 2018; Lewnis ve Silver, 2014: akt. Saldana, 2019). Odak kodlama ise başlangıç ve sonuç kodlamalardan elde edilen nihai kodların ilişkilendirilmesi sonucu oluşturulan ana kodlardır. Araştırmacı güvenilirliğini sağlamak adına başlangıç ve sonuç kodlar arasında Miles ve Huberman'ın (2016) "Güvenirlik=Görüş Birliği Sayısı/Toplam Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı Sayısı" formülü temel alınmıştır. Buna göre toplam kod frekansları bağlamında güvenilirlik, $1310 \div (1310+25) = 0,981$ olarak hesaplanmış ve başlangıç ve sonuç kodları arasındaki fark doğrultusunda kodlama güvenilirliğinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bulguları, her bir soru için hazırlanan odak kod tabloları ve tabloların yorumlarından oluşmaktadır. Sekiz katılımcının görüşlerini yansıtan odak kodlar ile ilgili elde edilen sonuçlar tartışma ve sonuç bölümünde ele alınmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların sermayenin ve sermaye şirketlerinin ulus devlet sınırları dışına çıkabilmesi ve uluslararası akışın artması hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
	<i>f</i>			<i>f</i>			<i>F</i>
Yerel Piyasalar	2	6	8	2	6	8	Ekonomik Etki 5
Rekabet	1	6	7	1	6	7	
Emek Piyasası	2	8	10	2	8	10	
Tekelleşme	-	9	9	-	9	9	
Tek Pazar	2	9	11	1	9	10	
Kültür	3	7	10	2	8	10	Toplumsal Yapı 5
Homojenizasyon	1	8	9	1	8	9	
Tek tipleşme	1	8	9	1	8	9	
Sentez	5	5	10	5	5	10	
Uluslararasılaşma	5	6	11	5	5	10	
Yatırım Teşviği	7	3	10	8	3	11	Ulusal Politika 4
Kalkınma	5	4	9	5	4	9	
Korumacılık	5	4	9	5	4	9	
Fırsatlar	6	3	9	6	4	10	
Üretim	4	5	9	4	5	9	Şirket Etkisi 4
İstihdam	4	5	9	4	5	9	
Yatırım	6	3	9	6	3	9	
Refah	7	4	11	7	4	11	
Toplam	66	103	169	64	104	168	18

Katılımcıların sermayenin ve sermaye şirketlerinin ulus devlet dışına çıkabilmesi ve uluslararası akışın artmasına yönelik bildirdikleri görüşlerde en çok “refah”, “yatırım teşviği”, “tek pazar” ve “emek piyasası” kodları üzerinde durdukları görülmektedir. Şirketlerin ulus devlet dışına çıkması bağlamında özellikle devletlerin ulusal ekonomilere yatırım çekmek için teşvikler sunmasının refahı arttıracığı yönünde ortak görüşler mevcuttur. Aynı zamanda küresel şirketlerin küresel ekonomiyi tek bir pazar olarak konumlandıkları ve emek piyasasının önemli bir üretim faktörü olarak düşünüldüğü görülmektedir. Katılımcıların, küresel yatırımları kalkınma ve refah için önemli bir araç olduğu yönünde ortak görüşleri mevcuttur. Ancak katılımcıların küresel yatırımların hem ulusal ekonomiler hem de küresel piyasa üzerinde emek piyasası, yerel şirketler ve piyasa rekabeti bağlamında tekelleşme ve pazarı tamamen kontrol altına alma yönünde ortak görüşleri de mevcuttur. Bu bakımdan katılımcıların küresel yatırımların sağlayacağı faydaların dışında iç piyasanın ve ulusal ekonominin korunması ve küresel şirket tekeline karşı önlem

alınması görüşünde oldukları düşünülebilir. Katılımcıların toplumsal açıdan en çok “kültür”, “homojenizasyon”, “uluslararasılaşma” ve “tek tipleşme” kodları üzerinde durdukları görülmektedir. Uluslararası akışın artmasının kültürel homojenizasyonu arttıracığı ve tek tipleşmenin toplumsal yapıyı bozacağı yönünde çoğunlukla olumsuz kodların oluşturduğu ortak görüşler bulunmaktadır. Uluslararasılaşma kodunun olumlu ve olumsuz olarak eşit dağılmasının nedeni, kültürel bakımdan olumsuz olan uluslararası akış ve şirket yatırımlarının sağlayacağı fayda arasında kalınması olabilir.

Tablo 3: Katılımcıların günümüzde ulus devletlerin küresel ekonomi içindeki konumu hakkındaki görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
	<i>f</i>			<i>f</i>			<i>F</i>
Taşeronlaşma	1	9	10	1	9	10	Ulus devlet 6
Dönüşüm	3	5	8	4	5	9	
İdeolojik Kısırlık	3	4	7	2	4	6	
İtibarsızlaşma	4	4	8	4	4	8	
Bilinmezlik	-	5	5	-	6	6	
Önemsizleşme	4	5	9	4	5	9	
Aşırı Küreselleşme	-	7	7	-	8	8	Şirket etkisi 5
Tekelleşme	-	8	8	-	8	8	
Apolitik	4	4	8	4	4	8	
Mcdonaldizasyon	-	7	7	-	6	6	
Neoliberalizm	1	7	8	2	6	8	
Komple Teorileri	-	4	4	-	4	4	Küreselleşme 4
Kolektivite	3	3	6	3	3	6	
Asimetri	-	6	6	-	6	6	
Dönüşüm	2	5	7	2	5	7	
İşsizlik	-	9	9	-	9	9	Ekonomik Sorun 4
Pandemi	-	9	9	-	10	10	
Yoksulluk	-	10	10	-	10	10	
Az Gelişmişlik	1	8	9	1	9	10	
Toplam	26	118	144	27	120	146	19

Katılımcıların ulus devletlerin küresel ekonomi içindeki konumuna yönelik görüşlerinde en çok “taşeronlaşma”, “az gelişmişlik”, “yoksulluk” ve “pandemi” kodları üzerinde durdukları görülmüştür. Pandemi sürecinde yaşanan ekonomik krizin ulus devletleri ekonomik açıdan büyük ölçüde etkilediği yönünde ortak görüşler bulunmaktadır. “Aşırı küreselleşme”, “tekelleşme” ve “mcdonaldizasyon”

kodlarının, ekonomik açıdan zorlanan ulus devletlerin küresel şirketler karşısında “önemsizleşme” ve “itibarsızlaşma” kodlarıyla ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Katılımcılar küreselleşmenin ortaya çıkardığı ekonomik sorunları “işsizlik” kavramıyla güçlü şekilde ilişkilendirdiği görülmektedir. Bunun da pandemi koduyla yüksek ilişkisi olduğu söylenebilir. Katılımcıların dünyada olumsuz bir dönüşüm yaşandığı konusunda görüşleri bulunmaktadır. Katılımcıların bu dönüşümün asimetrik bir şekilde şirketlerin lehine gerçekleştiği yönünde düşündüğü söylenebilir. Katılımcıların, toplumsal açıdan kolektivite ve apolitik olma gibi kavramlar bağlamında kararsız oldukları görülmektedir. Bu durum katılımcıların bilinmezlik kavramına dair görüşlerle ilişkilendirilebilir. Ancak katılımcıların devletlerin geleceğine dair önemsizleşme, itibarsızlaşma gibi kavramlar kullandığı görülmektedir. Bu durum katılımcıların devletlerin geleceği bağlamında olumsuz ancak net bir fikre sahip olduğunu düşündürebilir.

Tablo 4: Katılımcıların küresel şirketlerin aynı anda çok sayıda ulus devlet sınırı içinde faaliyet yürütmesi hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
	<i>f</i>			<i>f</i>			<i>F</i>
Çin Etkisi	-	5	5	-	5	5	Ulusal Politika 4
Korumacılık	1	5	6	1	5	6	
Yasal Düzenleme	6	2	8	6	2	8	
İstihdam	4	4	8	4	4	8	
İktidar Zaafiyeti	2	3	5	2	3	5	Ulus Devletler 4
Dünya Vatandaşlığı	3	3	6	3	3	6	
Şirket Tahakkümü	2	4	6	2	4	6	
Ulusal Yapı	3	5	8	3	5	8	
Kapitalist	1	6	7	1	6	7	Küresel Şirketler 6
Sosya Medya Şirketi	3	4	7	3	4	7	
Sermayenin Gücü	1	7	8	1	7	8	
Tweeter	4	4	8	4	4	8	
Microsoft	2	5	7	2	5	7	Yeni Ekonomi 4
Emeğin Maliyeti	1	6	7	1	6	7	
Emeğin Sömürüsü	-	8	8	-	8	8	
Şirket Tekeli	-	9	9	-	9	9	
Asimetri	-	5	5	-	5	5	Yeni Ekonomi 4
Dönüşüm	3	5	8	3	5	8	
Toplam	36	90	126	36	90	126	18

Katılımcıların küresel şirketlerin aynı anda çok sayıda ulus devlet sınırı içinde faaliyet göstermelerine yönelik görüşlerde en fazla “şirket tekelî” kodu üzerinde durdukları görülmektedir. Bu kodun ulus devletler üzerindeki etkisi katılımcıların “iktidar zaafiyeti”, “şirket tahakkümü” ve “asimetri” kodlarıyla ilişkilendirilebilir. Ekonomik anlamda şirketlerin çok güçlenmiş olmasından dolayı katılımcılar, ulus devletlerin finansal araçları kullanma yetilerinin azaldığı ve korumacılığın ön plana çıktığı şeklinde düşünüyor olabilirler. Özellikle Çin’in küresel anlamda düşük maliyetle tüm dünyaya ürün ihraç etmesi katılımcıların bu anlamda ulusal politikalar üretmesi ve yasal düzenlemeler yapması yönünde görüş bildirmelerine neden olmuş olabilir. Katılımcılar kapitalizmin doğası bağlamında özellikle Tweeter gibi sosyal medya şirketlerini ve Microsoft gibi yazılım şirketlerini ön plana çıkarmıştır. Katılımcıların bu şirketlerin büyük sermayelere sahip olduğu yönünde görüşleri bulunmaktadır. Ayrıca katılımcılar, küresel şirketlerin dışında Çin faktörünü de olumsuz anlamda bir küresel etki olarak görmektedir. Bu durum emeğin sömürsü, emeğin maliyeti ve asimetri kavramlarıyla eşleştirilebilir. Katılımcılar, düşük maliyetle üretim yapan Çin’i ulusal ekonomiler açısından ele almış ve küresel bir tehdit olarak konumlandırmış olabilir. Bu bakımdan katılımcıların katı bir korumacılık anlayışıyla ulusal ekonomiye katkı sunulamayacağı ancak güçlü yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu yönünde düşündüğü söylenebilir.

Tablo 5: Katılımcıların ulus devletlerin ekonomiye müdahaleleri hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
		<i>f</i>			<i>f</i>		<i>F</i>
Keyfilik	-	8	8	-	8	8	Müdahale 5
Meşruiyet	5	3	8	5	3	8	
Kriz Hali	8	2	10	8	2	10	
Korumacılık	4	4	8	4	4	8	
Leviathan	-	2	2	-	2	2	
Yasallık	9	-	9	9	-	9	Denetim 4
Yereli Koruma	7	-	7	7	-	7	
Toplumu Koruma	7	-	7	7	-	7	
Zorunluluk	5	2	7	4	3	7	
Ekonomik Bağımsızlık	2	5	7	2	5	7	Varlık Sorunu 4
Siyasal Bağımsızlık	3	5	8	2	5	7	
Kamusal Güç	2	4	6	1	5	6	
İktidar	2	4	6	2	4	6	

Ekonomik Bağımsızlık	2	5	7	2	5	7	Ekonomi 4
Siyasal Bağımsızlık	3	5	8	2	5	7	
Kamusal Güç	2	4	6	1	5	6	
İktidar	2	4	6	2	4	6	
Toplam	59	60	119	55	63	118	17

Katılımcıların ulus devletlerin ekonomiye müdahalelerine dair görüşlerinde en fazla “kriz hali” ve “yasallık” kodları üzerinde durdukları görülmektedir. Devletin ekonomiye müdahalesi konusunda kriz halinde yasal temelde müdahalenin “yereli koruma”, “toplumu koruma” kodları bağlamında meşru görüldüğü düşünülebilir. Ekonomiye müdahale açısından katılımcıların “keyfilik” kodu üzerinde olumsuz yönde ortak görüşleri bulunmaktadır. Bu görüş, katılımcılara ekonomiye müdahalenin “zorunlu” durumlarda ve kanunlara uygun şekilde yapılmadığında uygun olmayacağı yönünde düşündürmüş olabilir. Katılımcıların, ulus devletlerin ekonomiye müdahalesini “ekonomik bağımsızlık”, “siyasal bağımsızlık”, “kamusal güç” ve “iktidar” kavramlarıyla devletin varlık sorunu bağlamında değerlendirdikleri görülmektedir. Bu bakımdan katılımcıların kısmen bu kodlarda olumlu görüş bildirmeleri, devletlerin ekonomik müdahalelerinin dışsal faktörlere karşı bir araç olduğu zaman meşru olduğu yönünde değerlendirilebilir. Çünkü katılımcıların keynesyencilik, finansman ihtiyacı ve katı liberalizm kavramları bağlamında olumsuz yönde görüşleri bulunmaktadır. Bu durumda katılımcıların, ekonomik müdahalenin kriz durumu ve yasal meşruiyet zemini yoksa yalnızca küresel şirketlere karşı varoluşsal bir devlet refleksi bağlamında gerçekleşmesi durumunda meşru olabilir yönünde görüşe sahip oldukları düşünülebilir.

Tablo 6: Katılımcıların Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin (2021)’in küresel şirketlerin devletler ile rekabet etmeye başladığı yönündeki ifadesi hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
		<i>f</i>			<i>f</i>		<i>F</i>
Devletin Sınırlandırması	-	8	8	-	8	8	Ulus Devlet 5
Egemenlik	-	7	7	-	7	7	
Siyasal Meşruiyet	3	6	9	3	7	10	
Ulusal Aidiyet	2	5	7	2	5	7	
Müşteri Vatandaş	-	5	5	-	5	5	Küresel Şirketler
Bill Gates	1	9	10	1	9	10	
Elon Musk	2	7	9	2	7	9	

Dijital Diktatörlük	-	9	9	-	9	9	8
Aşırı Güç	-	8	8	-	8	8	
Tekelleşme	-	8	8	-	8	8	
Kar Kaygısı	3	6	9	3	6	9	
İstihdam Tekeli	3	3	6	3	3	6	
Finansal Tekel	2	6	8	2	6	8	
Şirketlerle İşbirliği	3	5	8	3	4	7	
Şeffaflık	-	7	7	-	7	7	Güven Sorunu
Ekonomik Baskı	-	6	6	-	6	6	4
Manipülasyon	-	6	6	1	5	6	
Devletlerin Düşüşü	2	7	9	2	8	10	
Çatışma	1	7	8	1	7	8	Küresel Sorun
Komple Teorileri	-	8	8	-	8	8	4
Kitlesel Hareketler	-	5	5	-	5	5	
Toplam	22	138	160	23	138	161	21

Katılımcıların Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin (2021)'in küresel şirketlerin devletler ile rekabet etmeye başladığı yönündeki ifadesine dair görüşlerinde en fazla “siyasal meşruiyet”, “devletlerin düşüşü”, “Elon Musk” ve “Bill Gates” kavramları üzerinde durdukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların “aşırı güç”, “dijital diktatörlük”, “tekelleşme” kodları üzerinde ortak görüş içinde oldukları görülmektedir. Katılımcılar küresel yazılım şirketlerinin aşırı güçlenmesinin devletlerin siyasal meşruiyetleri ve varlıkları konusunda olumsuz etkileri olduğunu düşünüyor olabilirler. Katılımcıların “devletin sınırlandırılması”, “egemenlik” ve “ekonomik baskı” kodlarında olumsuz görüş bildirmeleri, küresel şirketlerin devletler üzerinde kısıtlayıcı ve yıkıcı etkileri olduğu yönünde düşünüldüğünü gösterebilir. Katılımcılar, devletlerin küresel şirketleri ile olan ilişkileri bağlamında iş birliği, şeffaflık, ekonomik baskı ve manipülasyon kavramları yönünde ortak görüşler bildirmişlerdir. Bu bakımdan katılımcılar, küresel şirketler ve devletler arasında rekabet olduğu kadar güvensizlik duyulan bir ilişkinin de var olduğu şeklinde düşünüyor olabilir. Bu görüş devletlerin demokratik işleyişi ve yurttaşların tercihlerinin manipüle edilmesi bağlamında değerlendirilebilir. Katılımcıların, küresel şirketlerin finans ve emek piyasası bakımından tekelleştigiine dair ortak görüşleri bulunmaktadır. Bu görüşleri devletlerin düşüşte olduğu ve devletlerin sınırlandırılmaya başlandığı kavramlarına dair görüşler desteklemektedir. Katılımcılar devletlerin genel olarak bir egemenlik sorunu yaşadığını düşünmektedir. Bu bakımdan devletlerin şirketler gibi vatandaşlarını müşteri gibi görme eğilimleri tamamen olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımın çıktısı olarak siyasal meşruiyetin zayıflaması ve ulusal aidiyetin gerilemesine dair görüşler ifade edilmiştir denilebilir.

Tablo 7: Katılımcıların AB Konseyi Başkanı Ursula Von Der Leyen (2021)'in küresel şirketlerin günümüz demokrasilerine tehdit oluşturduğu söylemi hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
	<i>f</i>			<i>f</i>			<i>F</i>
Demokratik Çöküş	2	8	10	2	8	10	Küresel Tehdit 6
Big Brother	-	9	9	-	9	9	
Ulusal Güvenlik	-	9	9	1	8	8	
Özgürlükler	2	7	9	2	7	9	
Devletsiz Düzen	1	7	8	1	7	8	
Katı Liberalizm	-	8	8	-	8	8	
Dışarıdan Müdahale	-	7	7	-	7	7	Demokratik İşlevsizlik 5
Toplumsal Manipülasyon	1	7	8	1	7	8	
Şirket Lobiciliği	-	9	9	-	8	8	
Demokratik İstismar	-	7	7	-	6	6	
Yönlendirme	-	8	8	-	8	8	
Ulusalçılık	4	3	7	4	3	7	Sivil Tepki 4
Gamestop	3	1	4	3	1	4	
Sivil Örgütlenme	4	3	7	4	3	7	
Başkaldırı	2	4	6	2	4	6	
Baskı	-	5	5	-	5	5	Ulus Devlet 4
İfade Özgürlüğü	-	4	4	-	4	4	
Tahakküm	1	5	6	1	5	6	
Yurttaşlık	3	3	6	3	3	6	Orta Yol 4
Adaptasyon	4	3	7	4	2	6	
Küresel Denetim	5	1	6	5	-	5	
Denge	6	2	8	5	2	7	
Çoğulculuk	4	4	8	4	4	8	
Toplam	42	124	166	42	119	161	23

Katılımcıların, küresel şirketlerin günümüz demokrasilerine tehdit oluşturduğuna dair söyleme dair görüşlerinde demokratik çöküş kavramı ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların dış müdahale, şirket lobiciliği

toplumsal manipülasyon ve yönlendirme kavramları bağlamında çoğunlukla olumsuz görüşe sahip oldukları görülmektedir. Bu bakımdan katılımcıların demokratik işleyişin bozulduğu yönünde düşündükleri ve kitlelerin demokrasi aracılığıyla istismar edildiklerine dair inanca sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca katılımcılar, demokratik bir düzende bile ifade özgürlüğü ve negatif haklar konusunda baskı ve tahakküm olabileceği yönünde görüşler bildirmişlerdir. Bu nedenle yurttaşlık bakımından katılımcıların olumlu ve olumsuz görüşleri arasında bir eşitliğin olduğu görülmektedir. Bu durum nedeniyle, katılımcıların devletlerin kötü uygulamaları ve küresel şirketlerin demokrasiler üzerinde olumsuz etki yaratması arasında kaldıkları düşünülebilir. Katılımcılar küresel şirketlerin demokrasiye müdahalesi bağlamında ulusalcılık kavramı bağlamında kısmen olumlu görüşler bildirmişlerdir. Ancak sivil örgütlenmenin hem şirketlere hem de devletlere karşı olabileceği yönünde görüşler de bulunmaktadır. Bu bakımdan katılımcıların Gamestop olayını örneklendirmeleri ve bunu olumlu bulmaları oldukça dikkate değer görünmektedir. Katılımcıların şirketler ve demokratik siyasal düzen arasında orta yol bulma yönünde görüşleri bulunmaktadır. Özellikle şirketler ve devletler arasında dengenin sağlanması ve küresel denetim mekanizması oluşturulması hakkında katılımcı görüşleri bulunmaktadır. Bu durum katılımcılar açısından çoğulculuk ve adaptasyon kavramlarıyla açıklanmaktadır. Ancak yine de katılımcıların bu konuda henüz kararsız oldukları söylenebilir. Çünkü katılımcıların ulusal güvenlik, özgürlükler ve devletsiz düzen kavramları bağlamında ciddi endişeleri bulunmaktadır. Katılımcıların kararsızlığı ve endişeleri bağlamında “big brother” kavramının tamamen olumsuz ve çokça kullanılması, ciddi bir güvensizlik kaygısının olduğunu düşündürülebilir.

Tablo 8: Katılımcıların küresel şirketlerin toplumsal hayatın içindeki rolleri hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
		<i>f</i>		<i>f</i>		<i>F</i>	
Ulusal Aidiyet	3	5	8	3	5	8	Ulusal Yapı 5
Kimlik Sorunu	6	3	9	6	3	9	
Yereli Koruma	2	4	6	2	5	7	
Pozitif Haklar	5	2	7	5	3	8	
Devletin Varlığı	4	4	8	4	4	8	
Kültürel Hegemonya	4	5	9	4	5	9	Küresel Şirketler 6
Siyasete Müdahale	2	7	9	2	7	9	
Şirketler Dünyası	1	8	9	2	8	10	
Şirket Kültürü	4	3	7	4	3	7	
Tweeter	5	4	9	5	4	9	

İstihdam	7	3	9	7	3	10	
Siyasete Müdahale	2	6	8	2	6	8	Siyaset 5
Tahakküm	2	7	9	2	7	9	
Siyasal Ahlak	2	5	7	1	5	6	
ABD Seçimleri	-	4	4	-	4	4	
Dürüstlük	2	4	6	1	5	6	
Dönüşüm	4	5	9	4	5	9	
Arada Kalma	-	8	8	-	8	8	Birey 4
Ortak Kültür	5	5	10	5	5	10	
Tekipleşme	1	9	10	1	9	10	
Toplam	61	101	162	31	60	154	20

Katılımcıların küresel şirketlerin toplumsal hayatın içindeki rollerine dair görüşlerinde tekipleşme kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bakımdan katılımcılar, popüler kültürün şirketler aracılığıyla fazla baskın hale geldiği ve iş dünyasında da şirket kültürünün yoğun şekilde yaşandığını düşünüyor olabilir. Katılımcıların ortak kültür kodu bağlamında eşit sayıda olumlu ve olumsuz görüş bildirmesi, tamamı olumsuz olan arada kalma koduyla güçlü şekilde ilişkilendirilebilir. Şirketlerin bireyi dönüştürücü etkisi katılımcılar tarafından kısmen olumsuz olarak görülmektedir. Birey bakımından katılımcılar, şirketlerin bireyleri dönüştürdüğü, bu dönüşümün kısmen olumsuz yanlarının olduğu, tekipleşmenin birey açısından zararlı olduğu ancak insanların bu konuda yeni kültürel kodlarla eski kültürel yapı arasında kaldıkları yönünde düşünüyor olabilirler. Katılımcılar küresel şirketlerin istihdam anlamında ülke ekonomileri için önemli oldukları yönünde görüşler bildirmişlerdir. Aynı şekilde şirketlerin çalışma ahlakı ve kültürü konusunda olumlu görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler katılımcıların devletin varlığı konusunda eşit sayıda olumlu ve olumsuz görüş bildirmelerine neden olmuş olabilir. Katılımcılar, görüşlerinde devletlerin ekonomik etkinlik anlamında zayıf kaldıklarını ve güven vermediklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle her ne kadar küresel şirketlerin hegemonik davranarak devletler üzerinde müdahale ve tahakküm araçları kullandığı düşünülse de devletlere karşı duyulan güvensizlik, katılımcıları devletin varlığı konusunda arada bırakmış olabilir. Bu rağmen katılımcılar, devletin pozitif hakları bağlamında yereli koruması gerektiği ancak bu konuda başarılı olamadığı yönünde görüşler bildirmişlerdir. Katılımcıların ulusal aidiyet kodu bağlamında daha çok olumsuz görüşe sahip olmaları devletin etkin olamaması bakımından düşünülüyor olabilir.

Tablo 9: Katılımcıların sosyal medya ve teknolojik iletişim araçları bağlamında iletişim özgürlüğü ve veri güvenliği hakkındaki görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
	<i>f</i>			<i>f</i>			<i>F</i>
Veri Güvenliği	-	3	3	-	3	3	Ulusal Veri Güvenliği 5
Veri Mahremiyeti	-	4	4	-	4	4	
Yasadışı Veri Kullanımı	-	5	5	-	6	6	
Kritik Veriler	-	5	5	-	4	4	
Devlet Verileri	-	4	4	-	4	4	
Yeni Güvenlik Anlayışı	3	3	6	4	3	7	Yasal Düzenleme 4
Yasal Koruma	2	3	5	2	4	6	
Siber Suçla Mücadele	2	5	7	2	5	7	
Yeni Yasalar	1	5	6	1	6	7	
Manipülasyon	-	6	6	-	6	6	Küresel Sorun 5
Küresel Darbe	-	3	3	-	4	4	
Aşırı Dijitalleşme	1	5	6	1	5	6	
Bilgi Kirliliği	-	6	6	-	7	7	
Hackerlik	-	3	3	-	3	3	
Küresel Kolektivite	5	2	7	5	2	7	Küresel Toplum 5
Devrim	1	4	5	1	4	5	
Orta Yolculuk	6	1	7	6	1	7	
Yeni Jenerasyon	7	1	8	7	2	9	
Dijital Kültür	3	4	7	3	4	7	
Toplam	31	72	103	31	75	106	19

Katılımcıların sosyal medya ve teknolojik iletişim araçları bağlamında iletişim özgürlüğü ve veri güvenliğine dair görüşlerinde ulusal veri güvenliği konusunda tamamen olumsuz kodların kullanıldığı görülmektedir. Katılımcıların veri güvenliği ve mahremiyetinin olmadığı, yasadışı veri kullanımının yaygın olduğu ve devletin kritik verilerinin güvende olmadığına dair ortak görüşleri bulunmaktadır. Bu bakımdan katılımcıların siber suçlarla mücadele için yeni yasal düzenlemeler yapılmasına dair yaklaşım içinde oldukları düşünülebilir. Ayrıca katılımcıların yeni güvenlik anlayışının nasıl olması gerektiği ve yasal

korumanın kapsamı hakkında kafa karışıklığı içinde oldukları düşünülebilir. Katılımcıların manipülasyon, aşırı dijitalleşme, bilgi kirliliği var hackerlik gibi kodlarda ortak görüşleri bulunmaktadır. Bu görüşler, katılımcıları aşırı dijitalleşmenin büyük küresel sorunlara neden olduğu yönünde düşündürmüş olabilir. Katılımcıların, sosyal medya ve yeni iletişim araçlarının yeni jenerasyonlarda küresel bir kolektivite ve dijital kültür oluşturduğu yönünde görüşleri bulunmaktadır. Bu bakımdan katılımcılar, yeni jenerasyonların eski kültürel kodlardan kopup devrim yapabilme ihtimalini düşünüyor olabilir. Katılımcıların orta yol kodu bağlamında ifade ettikleri olumlu görüşler, eski düzenin korunması ve yeni kültürün eski düzen üzerine inşa edilmesi görüşünde olduğunu düşündürebilir.

Tablo 10: Katılımcıların dünya devleti ve dünya hükümeti kurulması durumunda oluşacak olan yapının özellikleri hakkında görüşleri

Kodlar	Başlangıç Kodlama			Sonuç Kodlama			Odak Kodlama
	Olumlu	Olumsuz	Toplam	Olumlu	Olumsuz	Toplam	
		<i>f</i>			<i>f</i>		<i>F</i>
Mikro Yapılar	1	7	8	1	8	9	Devletin Düşüşü 5
Devletsiz Düzen	2	5	7	1	6	7	
Devletin Etkinliği	3	6	9	3	6	9	
Totaliterlik	-	5	5	-	5	5	
Tahakküm	-	4	4	-	4	4	
Ütopya	3	3	6	3	4	7	Toplumsal Dönüşüm 8
Organizmacı Toplum	4	2	6	4	2	6	
Toplumcuklar	1	5	6	1	5	7	
Anarşizm	-	4	4	-	4	4	
Bireycilik	3	2	5	3	2	5	
Aynılık	2	-	2	2	-	2	
Özgürlükler	6	2	8	6	1	7	
Yeni Kültür	4	6	10	4	6	10	
Ulusalçılık	6	3	9	6	3	9	Küresel Sorunlar 10
Dünya Savaşı	-	5	5	-	5	5	
Üst Akıl	-	3	3	-	2	2	
Çin	-	4	4	-	4	4	
ABD	-	3	3	-	3	3	
Küresel Tahakküm	-	7	7	-	7	7	

Katı Liberalizm	1	6	7	1	6	7	
Tekelleşme	-	10	10	-	11	11	
Güç Asimetrisi	-	7	7	-	6	6	
Komplo Teorisi	2	4	6	1	4	5	
Sermaye Devleti	-	7	7	-	7	7	
Sistem Değişikliği	4	7	11	4	7	11	Yeni Siyasal Düzen
Mutlak Liberalizm	2	5	7	1	5	6	
Postmodernizm	2	3	5	2	3	5	5
Özgürlükler	5	6	11	5	6	11	
Toplam	51	129	180	48	128	176	28

Katılımcıların dünya devleti ve dünya hükümeti kurulması durumunda oluşacak olan yapının özelliklerine dair görüşlerinde çoğunlukla olumsuz kodlar görülmektedir. Buna göre küresel şirketlerin tekelleşmesi, güç asimetrisi gibi kavramlar küresel tahakküm kavramıyla ilişkilendirilebilir. Her ne kadar küresel tahakküm kavramıyla üst akıl ve komplo teorisi kavramları eşleştirilse de katılımcı görüşlerinde bu kavramlar arasında güçlü bir bağ olmadığı görülmektedir. Katılımcıların, devletlerin gelecekte mikro yapılara bölünebileceği, etkinliklerinin azalabileceği ve devletsiz bir düzenin ortaya çıkabileceği yönünde görüşleri bulunmaktadır. Devletsiz düzen bağlamında özgürlükler kodunun olumlu ve olumsuz anlamda birbirine yakın olması ve devletlerin totaliterleştiğine dair görüşlerin bulunması, katılımcıların dünya devleti kavramına yaklaşırken devletlerin olumsuz tutumlarının da bunun sebebi olabileceği yönünde sonuca vardıklarını düşünebilir. Katılımcılar, toplumsal açıdan en fazla yeni kültür kodu üzerinde görüş bildirmiştir. Yeni kültür kodu özgürlükler, aynılık ve bireycilik kodlarıyla eşleştirilebilir. Katılımcıların devletsiz bir siyasal düzende özgürlükler bağlamını olumlu ve olumsuz açıdan birbirine yakın ölçüde değerlendirmeleri, ulus devletlerin olmadığı bir düzende birey özgürlükleri konusunda net bir tutum oluşturulamadığı yönünde düşünülebilir. Çin ve ABD'nin küresel sorunların nedenlerinden biri olduğu yönünde katılımcıların ortak görüşü bulunmaktadır. Bu sorunun dünya savaşı koduyla ilişkili olduğu düşünülebilir. Bu anlamda katılımcılar ulusalcı anlayışı, siyasal dönüşüm ve devletlerin düşüşü bağlamında bir antitez olarak araçsallaştırmış olabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kapitalizmin küresel etkisi, katılımcılar tarafından istihdam ve refahı arttırdığı gerekçesiyle genellikle olumlu karşılanmıştır. Bu nedenle Wallerstein (1979) 'in sermayenin ideallerini ulusal sınırlar tarafından belirlenmesine izin vermemiştir yönünde ortaya koyduğu düşünce, sonuçları bağlamında olumsuz görülmemiştir denilebilir. Bunun sebebi katılımcıların ekonomik kalkınma, refah, istihdam gibi

konularda devletin rolünün geri planda kaldığını düşünceleri olabilir. Ancak küreselleşmenin ekonomik etkisi dışında kültürel homojenizasyon, tek tipleşme gibi kavramların katılımcılar tarafından çok olumlu karşılanmadığı söylenebilir. Bu olumsuz yaklaşımın ardında ulus devlet anlayışının aşınması ve bundan kaynaklanan gelecek kaygısının olduğu düşünülebilir. Katılımcılar yoğun şekilde ulus devletlerin günümüz ekonomik şartlarında birer taşeronla dönüşme eğiliminde olduğunu düşünmektedir. Bu düşünce devletlerin eskisinden daha az önemli ve daha itibarsız yapılara dönüştüğüne yönelik görüşlerle desteklenmektedir. Aynı şekilde devletlerin bu görece düşüşleri küresel şirketlerin de aşırı tekelleşmesi bağlamını ortaya çıkartmakta ve katılımcılar bu durumu olumsuz olarak görmektedir. Bu görüşler, Giddens (2012)'in devletlerin kendi başlarına ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının başa çıkılabilir bir iş olmadığı yönünde sunduğu yaklaşımla örtüşmektedir. Küresel şirketlerin aşırı büyümesi ve ulusal sınırların ötesinde büyük hareket kabiliyetine sahip olması elbette küreselleşme kavramını güçlü bir şekilde açıklıyor. Ancak bu güçlü yayılımın tutunma ve derinleştirme yönü kanaatimizce yayılımın kendisinden daha önemlidir. Bu açıdan katılımcıların çok uluslu şirketlerin her bir ulus devlet sınırı içinde ayrı ayrı faaliyet yürütmesini bir şirket tekelinin varlığına işaret olarak gördükleri söylenebilir. Bu fikir katılımcılar tarafından çoğunlukla devletlerin zafiyeti ve şirketlerin tahakkümü şeklinde nitelendirilmektedir. Bu noktada katılımcılar, kısmen devletin ekonomik olarak şirketler tarafından açık yapılar hale getirildiğini ya da ekonomik olarak zayıfladığı için edilgen bir yapıya dönüştüğünü düşünüyor olabilir. Şirket tahakkümü ile ilgili yaklaşımlar ortaya konurken Twitter ve Microsoft gibi şirketlerin örnek olarak gösterilmesi oldukça dikkat çekicidir. Katılımcılar, finansal bir tahakkümden ziyade iletişim ve bilgi teknolojileri ile ilgili tahakkümü ön plana çıkartmışlardır. Bu yönüyle devletlerin fiili güçleri ile ilgili zafiyet olduğu yönünde kanaatin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü katılımcıların küresel şirketlerin ulusal piyasalara tamamen yayıldığı yönündeki görüşleri zafiyet ve tahakküm nitelemeleriyle ekonomik bir etkiden çok siyasal bir etki olduğu yönünde kanaat oluşturmaktadır. Bu bakımdan Holsti (1992)'nin şirketlerin birçok ülkede ve uluslararası sistemde büyük etki oluşturduğuna yönelik görüşü ile katılımcıların devletlerin konumu ve küresel şirket tahakkümü yaklaşımları arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir. Katılımcıların ulus devletlerin ekonomiye müdahalesi konusunda temkinli oldukları söylenebilir. Halihazırda devletlerin ekonomik açıdan geri planda kaldığı ve küresel şirketlerin tahakkümü olduğu yönünde bir kanaat mevcut iken devletlerin kendi varlıklarını en azından ekonomik açıdan korumaya çalışmaları katılımcılar tarafından kısmen haklı görülmektedir. Ancak bunun kısmen haklı görülmesinin nedenleri de yine katılımcıların görüşlerinde belirtilmiştir. Devletlerin ekonomiye müdahalesi için çok önemli iki unsur ön plana çıkmaktadır. Buna göre katılımcılar bir müdahalenin öncelikle yasallığına dikkat edilmesi gerektiğini savunmaktadır. İkinci olarak ekonomiye yapılacak müdahalenin keyfi olmaması gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşün arka planında katılımcıların devletlerin ekonomi ile ilgili atılacak adımlar konusunda duydukları güvensizlik yatıyor olabilir. Aynı katılımcıların devletlerin zayıfladığı, itibarsızlaştıkları görüşü düşünüldüğünde devletin

siyasal kurumları, bürokratik kurumları ile ilgili güvensizliği merkezine alan saha araştırmaların artması gerektiği kanaatine varılmaktadır. Çünkü katılımcıların devletin ekonomiye müdahalesi bağlamında devletin iktidarı, gücü siyasal bağımsızlığı gibi kavramlara atıfta buldukları görülmektedir. Yani devletlerin zayıfladığı ve dünyanın dönüştürücü gücü olmaktan uzak, kendi varlıklarını korumaya çalışan daha zayıf organizasyonlara dönüştüğü yönünde güçlenen bir kanaat olduğu söylenebilir. Bu noktada Biersteker (1998) 'in 2000'li yıllarda küreselleşmenin ulus devletlerin çok etkisi olmadan ilerlediği yönündeki görüşünün katılımcıların görüşleri ile oldukça uyumlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

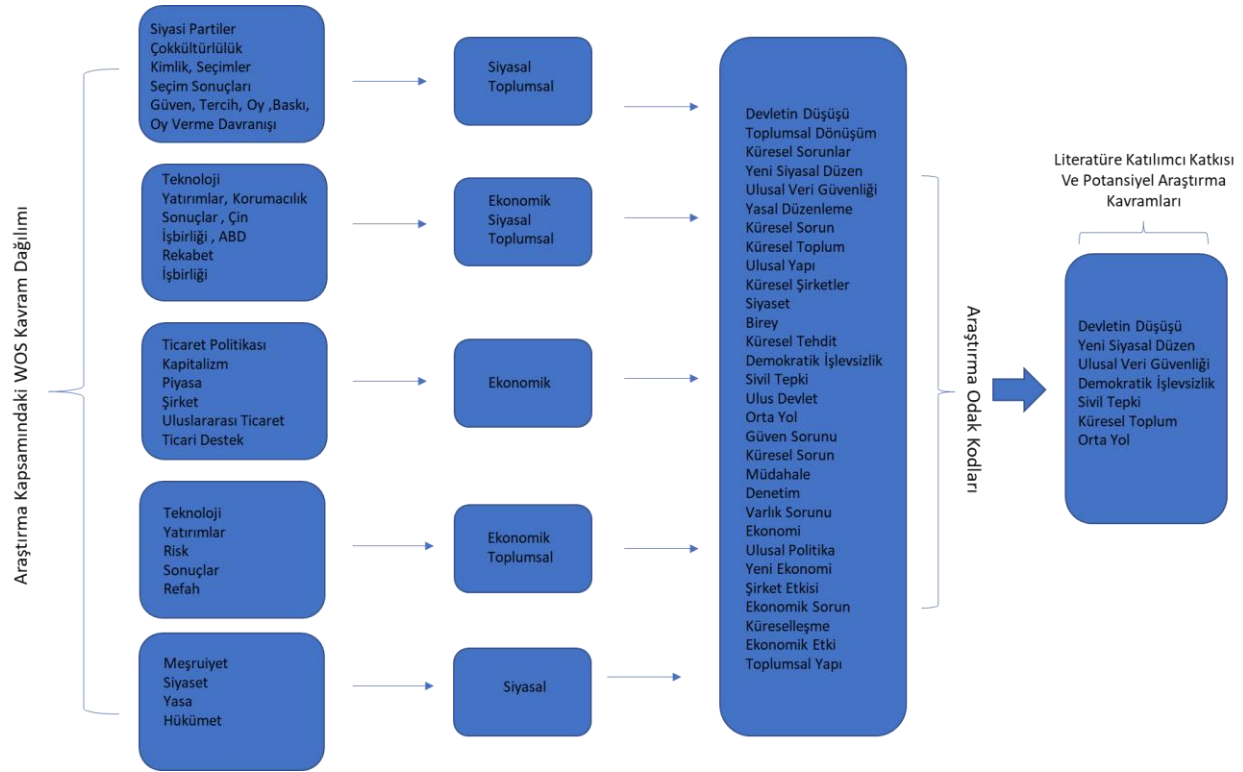
Küreselleşmenin devletler ve küresel şirketleri eşit güçler haline getirdiği yönünde en üst perdeden yapılmış açıklamalardan biri de Vladimir Putin'e aittir. Katılımcıların Putin'in söylemini genel olarak onayladıkları söylenebilir. Bu onayın çerçevesi katılımcılar tarafından devletlerin bir meşruiyet krizine girdikleri ve özellikle Bill Gates ve Elon Musk gibi teknoloji şirketi sahiplerinin küresel etkileri bağlamında oluşturulmuş ve görüşler bu doğrultuda ifade edilmiştir. Katılımcı görüşlerinde dikkat çekici noktalardan birisi devletlerin şeffaflık, demokratik işlerlik bakımından geriledikleri durumda şirketlerin yükselişinin ve tahakkümünün bir antitez gibi ortaya konması yönündeki ifadelerdir. Bu ifadeyi daha basit ifade etmek gerekirse katılımcılar şirketlerin devletler ile rekabet edecek düzeye ve potansiyele sahip olduklarını eleştirel bir biçimde ifade etmişlerdir. Ancak bunu ifade ederken asıl vurguladıkları kısım devletlerin eleştirilecek halde oldukları ve demokratik meşruiyetlerinin aşınmaya başlamasıdır. Yani her ne kadar şirketlerin devletler ile rekabet etmeye başlaması hoş karşılanmasa da devletlerin yozlaşması katılımcılar arasında asıl rahatsızlık verici kısmı oluşturmaktadır denilebilir. Nihayetinde katılımcı görüşlerinin Cerny (1997)'nin devlet dışı aktörlerin siyaseti düzenlemeye başladığı yönündeki görüşüyle paralel yönde ifade edildiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte Ursula Von Der Leyen (2021)'in şirketleri demokrasilere tehdit oluşturabilecek pozisyonda görmesi de hem söylem açısından hem de katılımcı görüşlerini bölmesi açısından oldukça dikkat çekici görünmektedir. Çünkü bu söylemin Avrupa Birliği Komisyonu başkanı sıfatıyla resmi olarak yapılması bu görüşün kişisel olmaktan fazlası olduğunu düşündürmektedir. Bundan dolayı da katılımcıların devletler ve şirketler arasında kalındığı yönünde baskın olmayan görüşler bildirdikleri görülmektedir. Bildirilen görüşler özellikle Gamestop olayı örneğinin verilmesi ve benzer sivil girişimlerin vurgulanması nedeniyle oldukça önemlidir. Çünkü küreselleşme, araştırmada sorulan sorulara verilen cevaplar bağlamında hem güç kaybeden devletlere karşı bir güvensizlik olduğu hem de şirketlerin fazla güçlenmesi neticesinde huzursuzluk yarattığı yönünde bilgiler vermektedir. Bu noktada katılımcılar da küreselleşmenin oluşturduğu arada kalmışlık ya da baskı hissini 3. Bir yol olarak bağımsız sivil girişimlerde görüyor olabilir. Böyle bir düşüncenin varlığı mümkün olsa da katılımcıların görüşleri Cerny (1997) ve Kışlalı (1994)'nın çok uluslu şirketlerin kendi çıkarları için hükümetleri devirmeye teşebbüs edebilir şeklinde ifade ettiği görüşle kısmen bağlantılı görünmektedir. Ancak bu görüşün katılımcılardan

daha çok Ursula Von Der Leyen (2021) 'in ifadesiyle çok daha uyumlu olduğu da açıkça görülmektedir. Küresel şirketlerin toplumsal hayat içindeki rolleri ile ilgili katılımcıların görüşleri birbirleriyle tutarlıdır. Buna göre katılımcılar, küresel şirketlerin bir şirket kültürü oluşturduğunu, bunun da bir tek tipleşme ortaya çıkardığını düşünmektedir. Ancak bu tek tipleşme, şirketlerin dayattığı bir durumdan çok devletlerin ekonomik faaliyetlerinin yetersiz kalmasının bir sonucudur şeklinde görüşler bulunmaktadır. Hatta bazı görüşler şirketler olmasa ortada ekonominin olmayacağı ve dolayısıyla şirketlerin istihdam açısından vazgeçilmez ekmek kapıları olduğu yönünde ifade edilmiştir. Her ne kadar küresel şirketlere karşı bir önyargı olsa da kişilerin kendi geçimleri ve ulusal ekonomilerin durumu söz konusu olduğunda devlete karşı güvensizliğin daha ağır bastığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte Demir (2001)'in üretim faktörleri ve mal ve hizmetlerin dolaşımı, kültürel kaynaşmayı, yaşam tarzlarının benzeşmesini kısaca kültürel homojenizasyonu sağlar görüşü kısmen katılımcılar tarafından paylaşılmaktadır. Ancak katılımcıların görüşlerine göre mevcut sorunun okunması, sadece kültürel homojenizasyon sonucuna yöneltmemiştir. Bir kez daha ulus devletlere karşı güvensizlik bağlamında katılımcı görüşleri yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda katılımcılar, devletlerin veri güvenliği, veri mahremiyeti ve ulusal öneme sahip verilerin korunması gibi konularda yasal düzenlemelerin yetersizliğine de değinmektedir. Bundan dolayı yasa dışı veri kullanımına karşı koruma kalkanı oluşturulması ve yeni güvenlik anlayışına geçilmesi yönünde beklenti olduğu söylenebilir. Katılımcıların aşırı dijitalleşmeden ve yeni kültürel kodlar olduğundan kısmi olarak yakındığı gözlemlenmiştir. Bu yakınmanın oluşturduğu ortak beklenti yeni kültürel kodların eski kodlar üzerine bina edilmesidir. Çünkü katılımcılar, Z kuşağının mevcut toplumsal aidiyetlerinden tamamen kopuk yeni ve kontrolsüz bir kültürün parçası olmalarından endişe ediyor denilebilir. Bu endişe, Reynold (1979)'un devletlerin bilgi ve teknolojiyi tek başlarına kontrol edemiyorlar yönündeki yaklaşımıyla uyumlu görünmektedir. Çünkü katılımcılar verilerin korunması için yasal düzenlemeyi devletlerden beklemektedir. Ancak bu konuda oldukça endişeli olmaları, devletlerin bunu başarıp başaramayacağı konusunda şüpheli olmalarından kaynaklanabilir. Kültürel dönüşüm konusunda duyulan endişenin ise büyüklüğü muhtemelen dönüşüm hızının çok fazla olması ve kontrol edilebilir olarak görülmemesi olabilir. Katılımcılar ile genel anlamda endişelendiği konular bağlamında komplo teorileri ile ilgili bir dünya devleti olasılığı üzerine konuşulmuştur. Genel olarak katılımcıların bir dünya devleti olması durumunda bunun nasıl bir yapı olacağına yönelik cevapları komplo teorileri ile paralellik arz etmemektedir. Öncelikle bunun nedeninin katılımcıların yüksek öğrenimlerini tamamlamış akademisyenler olmaları ve küreselleşme ile ilgili deneyime sahip olmaları olabilir. Buradan eğitim düzeyi ve komplo teorilerine yatkınlık arasında ters bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür denilebilir. Bunun dışında katılımcılar, dünya devleti olasılığının konuşulmasına neden olan unsulardan birinin devletlerin etkinlik sorunları olabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla katılımcıların yine devletler ile ilgili eleştirel tutum içinde oldukları bu konu üzerinde de teyit edilmiştir denilebilir. Ayrıca küresel şirketlerin

aşırı büyümesi nedeniyle ortaya çıkabilecek tam kontrolsüz bir iktisadi düzenin, devletler aleyhine bir “de facto” durum ortaya çıkarabileceğine yönelik şüphelerin olduğu da söylenebilir. Ancak katılımcılar henüz gerçekleşmemiş bir durumda net sonuçlar ürettiğini söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla Yunker (2012)’in dünya devleti ile ilgili yaklaşımının katılımcılar tarafından onaylandığını söylemek mümkün değildir. Bu noktada katılımcıların daha çok ABD ve Çin’in dünyada oluşturduğu gerilimler gibi güncel sorunların gelecekteki olumsuz etkisine, kültürel aynılaşmanın yaratacağı potansiyel ulusal birlik sorunlarına yönelik kaygılarının ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Katılımcılara yöneltilen sorular ve verilen cevaplar bağlamında en güncel ifadeyle küreselleşme, şirketlerin fazlasıyla büyüdüğü, ulus devletlerin ekonomik ve siyasi anlamda etkinlik sorunları yaşadığı, kültürel anlamda hızlı bir tek tipleşmenin yaşandığı, korkutucu bir dijitalleşmenin olduğu karmaşık bir olguyu ifade etmektedir. Bu görüşler doğrultusunda Stoessinger (1981)’in uluslararası sistemde devletlerin belirleyici aktörler oldukları ve kimsenin bu devlet temelli sistemden kurtulamayacağı yönündeki realist görüşünün günümüz şartlarında katılımcılar açısından tartışmalı hale geldiği söylenebilir. Ancak katılımcı görüşlerinde de ifade edilen orta yolcu anlayış ile ilgili Holsti (1992)’nin şirketler ve hükümetlerin ortak çıkarlar için iş birliği yaptığı durumların yaygınlaşması yönündeki görüşünün ciddi şekilde uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların bir dünya hükümeti anlayışından ziyade kültürel tek tipleşmeye yakın olmaları da Heywood (2007)’un dünya toplumu fikri ile yüksek seviyede paralellik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla gelecekte siyasi düzenin birçok komplo teorisyeninin aksine devletsiz değil ancak küresel topluma sahip şekilde gelişeceğini söylemek mümkündür. Dünyanın son yüz yılda çok değiştiğini ve bu değişimini hızının giderek arttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle modern dönem, ulus devletler ve kapitalist sistemin işleyişi açısından yüksek verim sağlamıştır. Bu durum küreselleşme olgusunu dünyanın her bir noktasına yaymıştır. Dolayısıyla küreselleşmenin modern dönem kurum ve araçları tedavülden kalkana kadar devam edeceği görüşü, modernlik küreselleştiricidir yaklaşım ile de desteklenebilir (Giddens, 2010).

Şekil 2: Literatür anahtar kelimeleri, araştırma odak kodları ve gelecek çalışma potansiyeli olan kodlar

Yukarıdaki şekil araştırmanın literatür ile bağlantısını göstermektedir. Buna göre soldaki kavramlar, Web of Science’ de 2022 ve 2023 yılları içinde siyasal bilimler alanında yapılmış küreselleşme çalışmalarının anahtar kelimeleridir. Aktarılan anahtar kelimeler araştırma kapsamında kalan kavramlar ile sınırlandırılmıştır. Her kavram, araştırmanın siyasal, ekonomik ve toplumsal boyutu ile ilişkili kategoriye uygun olarak kümelendiği ve uyum içinde oldukları görülmüştür. En sağda “devletin düşüşü”, “yeni siyasal düzen”, “ulusal veri güvenliği”, “demokratik işlevsizlik”, “sivil tepki”, “küresel toplum” ve “orta yol” kavramları ise ulus devletlere ve devletin siyasal, ekonomik işleyişine karşı eleştirel yaklaşım çerçevesinde sunulmuştur. Bu nedenle devletlerin ontolojik problemlerinin gelecekteki potansiyel kaynağı sadece küresel şirketlerin güçlenmesi, finansal yetersizlik gibi sorunlar değil bizzat yurttaşların kendilerinden gelecektir denilebilir.

Küreselleşmenin gelecekte ekonomik ve siyasal düzeni değiştirme gücü, aynı zamanda kurulacak yeni bir düzenin nasıl olması gerektiği yönünde sorular üretecektir. Günümüzde yaşanan hızlı değişimler, bizleri mevcut düzenin ne olacağı ve gelecekte neler yaşanacağı ile ilgili sorular sormaya itmektedir. Araştırmanın sonucunda, katılımcıların ulus devletlerin nitelik kaybı yaşayan, ekonomik anlamda etkinliğini yitiren yapılara dönüştüğü yönünde güçlü görüş bildirdiği görülmektedir. Buna göre devletlerin etkinlikleri

daha da azalabilir. Bunun tam karşısında küresel şirketlerin ise daha da büyümelerinin büyük olasılık olduğu görüşü hâkimdir. Ancak küresel şirketlerin gelecek dünya düzeninde nasıl konumlanacağı ya da siyasal düzenin aktörü olup olmayacağı konusunda bir komplo teorisi üretme eğilimi bulunmamaktadır. Dijital dönüşümün katılımcıların gelecekte dünyayı çok etkileyeceği yönünde düşündürmesi ve endişelendirmesi oldukça normaldir. Sadece bu durumla ilgili en güçlü önerinin devletlerin yasal düzenleme ve denetleme yapması gerektiği yönünde oluşması düşündürücüdür. Her ne kadar kültürel dönüşüm konusunda da bir kaygı taşınsa da kaygılara yönelik bir çözüm önerisi sunulmamıştır. Katılımcıların şirketlerin aşırı büyümesi ve devletlerin zayıflaması ile ilgili gidişata yönelik tek önerisi orta yolcu yaklaşımdır. Buna göre şirketler ve devletler kendi çıkarları için ortak paydalarda sistemi regüle etmeye devam etmelidir. Ancak bunun toplumsal sonuçları ile ilgili ya da demokrasilerin geleceği ile ilgili potansiyel sonuçları hakkında detaylı bir yaklaşım sunulmamıştır. Dolayısıyla gelecekte yapılacak nitel saha çalışmalarında küreselleşmenin ekonomik ve siyasal etkilerinin devletlerin düşüşü bakımından siyasal meşruiyet, demokrasinin geleceği, yeni siyasal düzen, küresel toplum, ulusal veri güvenliği gibi konuların daha derin ele alınması ve gelecek beklentilerine yönelik daha derin bilgi elde edilmesi gerekmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları bakımından ortaya çıkan bu ihtiyaç, araştırmanın küreselleşme çalışmalarında potansiyel yönelimleri belirlemesi bakımından oldukça önemli görülmektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Bu çalışma için Fırat Üniversitesi Etik Kurulunun 31/03/2021 tarihli ve 8 sayılı toplantısının 18 nolu kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Adam, A., & Ftergioti, S. (2019). Neighbors and friends: How do European political parties respond to globalization? *European Journal of Political Economy*, 59, 369-384. doi: 10.1016/j.ejpoleco.2019.05.002
- Andruseac, G. (2021) Economic Security- New approaches in the context of globalization. *CES Working Papers*, 7(2), 232-240.
- Aksoğan, M. & Duman, M. (2020). A research on academician opinions on distance education in the covid-19 process. *Naturengs*, Covid-19 Special Issue, 38-49. doi: 10.46572/nat.2020.10
- Appelbaum, R. P., & Robinson, W. I. (2005). *Critical globalization studies*. New York: Routledge.

- Avey, P. C. (2021). MAD and taboo: US expert views on nuclear deterrence, coercion, and non-use norms. *Foreign Policy Analysis, 17*(2). doi: 10.1093/fpa/oraa019
- Baldassari, M., Castelli, E., Truffelli, M., & Vezzani, G. (2017). Conclusions: Opposition to Europe, Past and Future. M. Baldassari, E. Castelli, M. Truffelli, & G. Vezzani (editörler). *Anti-europeanism: critical perspectives towards the european union* içinde (193-198). Cham: Springer.
- Bauman, Z. (2012). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları*. (Çev: Yılmaz, A.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beck, U. (2000). The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity. *The British Journal of Sociology, 51*(1), 79-105.
- Beesley, C., & Bastiaens, I. (2022). Globalization and intention to vote: the interactive role of personal welfare and societal context. *Review of International Political Economy, 29*(2), 646-668. doi: 10.1080/09692290.2020.1842231
- Bergh, A., & Karna, A. (2021). Globalization and populism in Europe. *Public Choice, 189*(1-2), 51-70. doi: 10.1007/s11127-020-00857-8
- Biersteker, T. J. (1998). Globalization and the modes of operation of major institutional actors. *Oxford Development Studies, 26*(1), 15-31.
- Bozkurt, N. O. (2021). Bilimsel yayınların niteliği ve nitelik sorunlarına ilişkin akademisyen görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 11*(1), 128-137.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cerny, P. G. (1997). Paradoxes of the competition state: The dynamics of political globalization. *Government and opposition, 32*(2), 251-274.
- Ciuriak, D., & Goff, P., (2021). *Economic security and the changing global economy, reimagining a Canadian national security strategy*. Ontario: Centre for International Governance Innovation.
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. (Çev: Ö., Hasan). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Daver, B. (1993). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- De Wilde, P. (2020). The quality of representative claims: Uncovering a weakness in the defense of the liberal world order. *Political Studies, 68*(2), 271-292.
- Demir, G. (2001). Küreselleşme üzerine. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 56*(1), 73-104.
- Engler, F. (2021). Political parties, globalization and labour strength: Assessing differences across welfare state programs. *European Journal of Political Research, 60*(3), 670-693. doi: 10.1111/1475-6765.12413
- Erdem, A. (2023). Academic identity. *European Journal of Education Studies, 10*(4). doi: 10.46827/ejes.v10i4.4788

- Erdoğan, M. (2006). *Aydınlanma, modernlik ve liberalizm*. (1. Baskı). Ankara: Orion Yayınevi.
- Gellner E. (1992). *Uluslar ve ulusçuluk*. (Çev. Ersanlı B, & Günay Özdoğan, G, G). İnsan Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Ulus devlet ve şiddet*. (Çev. Atay, C). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernliğin sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *On the edge: living with global*. Londra: Vintage Digital.
- Giuliani, M. (2022). Economic vote and globalization before and during the Great Recession. *Journal of Elections Public Opinion and Parties*, 32(4), 751-770. doi: 10.1080/17457289.2019.1697881
- Grachikov E. (2021), Chinese diplomacy: context of academic discourse. *World Economy and International Relations*, 65(3), 33-41. doi: 10.20542/0131-2227-2021-65-3-33-41
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel içerik analizi felsefe, yöntem, uygulama*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Gömlüksiz, M., & Kılınç, H. (2012). Küreselleşmenin eğitim programları üzerindeki etkisine ilişkin akademisyen görüşleri: Nitel bir çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17),0.
- Habermas, Jürgen. (2002). *Küreselleşme ve milli devletlerin akibeti*. Bakış Yayınları.
- Hablemitoğlu, Ş. (2004). *Küreselleşme düşlerden gerçekleri*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Harari, Y.N. (2018). *21. yüzyıl için 21 ders*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Heimberger, P. (2021). Does economic globalization affect government spending? A meta-analysis. *Public Choice*, 187(3-4), 349-374. doi: 10.1007/s11127-020-00784-8
- Hennink, M. M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: how many interviews are enough? *Qualitative Health Research*, 27(4), 591-608.
- Held, D., & McGrew, A. (2008). *Küresel dönüşümler: Büyük küreselleşme tartışması*. (Çev: Güngen, A, R). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Heywood, A. (2016). *Siyaset teorisine giriş* (Çev. Köse, H, M) (7. Baskı). İstanbul: Küre Yayınları.
- Hirst, P., & Thompson, G. (2007). *Küreselleşme sorgulanıyor* (4. Baskı). Ankara: Dost Kitabevi.
- Holsti, K. J. (1992). *International politics: A framework for analysis* (6. baskı). New Jersey: Prentice-Hall.
- Jurado, I., & Fernandez-Vazquez, P. (2022). Retrospective voting under supranational constraints. *Electoral Studies*, 80, 1-8. doi: 10.1016/j.electstud.2022.102530
- Karabulut, B., & Oğuz, Ş. (2022) Ekonomi güvenliği ve ticaret savaşları bağlamında ABD-Çin rekabetinin analizi. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 6(2), ss.323-357, s.1.
- Karsar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kışlalı, A. T. (1994). *Siyaset bilimine giriş*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kröger, S., & Loughran, T. (2022). The limits of support for differentiated integration in the European Union as perceived by academic experts. *Political Research Exchange*, 4(1), 2123744.
- Lee, M. (2019). Populism or embedded Plutocracy? The emerging world order. *Survival*, 61(2), 53-81. doi: 10.1080/00396338.2019.1589078
- Leininger, A., & Meijers, M. J. (2021). Do populist parties increase voter turnout? Evidence from over 40 years of electoral history in 31 European democracies. *Political Studies*, 69(3), 665-685.
- Lewins, A., & Silver, C. (2014). *Using software in qualitative research: A step-by-step guide*. Londra: SAGE Publications
- Leyen, U. V. D. (2021). Almanya ve AB: Sosyal medya devlerini dizginleyelim. <https://www.dw.com/tr/almanya-ve-ab-sosyal-medya-devlerini-dizginleyelim/a-56350601> adresinden erişilmiştir.
- Lucena-Cid, I. V. (2019). The democratization of globalization: A review of David Held's cosmopolitan model. *Revista Internacional De Pensamiento Politico*, (14), 269-283.
- Maak, T., & Lunau, Y. (1998). *Weltwirtschaftsethik: globalisierung auf dem Prüfstand der Lebensdienlichkeit*. Bern: Haupt.
- Mansfield, E. D., & Rudra, N. (2021). Embedded liberalism in the digital era. *International Organization*, 75(2), 558-585. doi: 10.1017/s0020818320000569
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev: S., Turan). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi*. (Çev: S., Akbaba ve Ersoy, A. A.). Ankara: Pegem Akademi.
- Moens, P. (2022). Are political staffers out of touch with grassroots party members? Assessing congruence between professionals and volunteers. *Political Studies*, 72(1), 303-321.
- Omar, A. (2018). Trust on knowledge-sharing behaviour among academicians in public universities: a review. *Journal of It in Asia*, 8(1), 1-6. doi: 10.33736/jita.813.2018
- Oudenampsen, M. (2023). Neoliberal populism: The case of Pim Fortuyn. *Political Studies*, 0(0). doi: 10.1177/00323217231185211
- Örücü, D., & Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye’de eğitim yönetiminin akademik durumu: Nitel bir analiz . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 2(2) , 167-197.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev: M., Bütün ve S. B Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Peresman, A., Carroll, R., & Bäck, H. (2023). Authoritarianism and immigration attitudes in the UK. *Political Studies*, 71(3), 616-633.

- Putin, V. (2021). Extension of START 'step in right direction': Putin. <https://www.aa.com.tr/en/politics/extension-of-start-step-in-right-direction-putin/2124911> adresinden erişilmiştir.
- Raess, D. (2023). Globalization and austerity: flipping partisan effects on fiscal policy during (recent) international crises. *Political Studies*, 71(2), 332-358.
- Reynolds, P. A. (1979). Non-state actors and international outcomes. *Review of International Studies*, 5(2), 91-111.
- Saldana, J., (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı*. (A., Tüfekçi Akcan, S. N., Sad, çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Scholte, J. A. (2000), *Globalization: A critical introduction*. New York: St. Martin's Press.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. (Çev: E, Dinç). Ankara: Pegem Akademi.
- Smith, A. (2003), Küresel bir kültüre doğru mu? (Çev: Güngen A, R. vd.) (Ed: Held, D. & McGrew, A.), *Küresel dönüşümler: Büyük küreselleşme tartışması* içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Sönmez, V., Alacapınar, G. F. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pike, R. M. (2004). Globalization and its discontents by Joseph Stiglitz. *Canadian Journal of Sociology*, 29(2), 321-324.
- Stoessinger, J. G. (1981). *Dilemma of ethics in a world of power: American foreign policy after Kissinger*. Iowa: Media Resources Center, Iowa State University.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research techniques*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Sullivan, S. & Brockington, D. (2004). *Qualitative methods in globalisation studies: or, saying something about the world without counting or inventing it* (Working Paper No. 139). Coventry: University of Warwick.
- Şahin, M. Y., & İmamoğlu, A. F. (2011). Akademisyenlerin ve milletvekillerinin Spor Siyaset Etkileşimine Yönelik Görüşleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 25-44.
- Tuncer, M. & Tanaş, R. (2011). Akademisyenlerin uzaktan eğitim programlarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli Üniversiteleri örneği). *İlköğretim Online*, 10(2), 776-784.
- Turhan, M. & Yusuf, E. R. O. L. (2017). Akademisyenlerin akademik teşvik ödeneğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 281-296.
- Urry, J. (2000). Mobile Sociology. *The British Journal of Sociology*, 61(1), 347-366.
- Ültay, E. & Ültay, N. (2018). Akademik teşvik ödeneğinin bilimsel faaliyetlere etkisi hakkındaki akademisyen görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 162-171.

- Vulliamy, G. (2004). The impact of globalisation on qualitative research in comparative and international education. *Compare*, 34, 261-284.
- Waever, O, & Buzan, B. (2017) Teoriye dönüş sonrası: Güvenlik çalışmalarının geçmişi, bugünü, geleceği. (Çev: N. Uslu) (Ed: Collins, A.) *Çağdaş güvenlik çalışmaları* içinde. İstanbul: Röle Akademik Yayıncılık.
- Wallerstein, I. (1979). *The capitalist world-economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Walter, S. (2021). The backlash against globalization. *Annual Review of Political Science*, 24(2021), 421-442. doi: 10.1146/annurev-polisci-041719-102405
- Wasserman, C. (2022). Dependency theory in the academic self-reports of the Brasília Group. *Latin American Perspectives*, 49(1), 57-74.
- Yadav, D. (2021). Criteria for good qualitative research: A comprehensive review. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 31, 679-689.
- Yeates, N. (2002). *Globalization and social policy*. Belfast: SAGE Publications.
- Yılmaz, Ö. & Memişoğlu, S. P. (2019). Yükseköğretim kurumlarında akademik performans değerlendirmeye ilişkin akademisyen görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 542-554.
- Yunker, J. A. (2012). Evolutionary world government. *Peace Research*, 44(1), 95-126.
- Zürn, M. (1998). Gesellschaftliche Denationalisierung und Regieren in der OECD-Welt. B. Kohler-Koch (Ed.), *Regieren in entgrenzten Räumen. Politische Vierteljahresschrift Sonderheft* içinde (s. 91-120). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.